

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 30 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės, Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Gedimino Sagačio (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Grūstė“, trečiųjų asmenų „SIA Zenetes Živju Kombinat“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Baltijos delikatesai“ kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Grūstė“ ieškinį atsakovei Europos socialinio fondo agentūrai dėl vienašalio sutarties dalies nutraukimo pripažinimo neteisėtu ir skolos priteisimo, tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų „S I A Taimins“ „S I A Zvami Ltd“, „SIA Zenetes Živju Kombinat“, uždaroji akcinė bendrovė „Baltijos delikatesai“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių vienašalį sutarties nutraukimą bei sutarčių aiškinimą, taip pat proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodymų vertinimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Grūstė“ kreipėsi į teismą su ieškiniu atsakovei Europosocialinio fondo agentūrai prašydamą pripažinti atsakovės 2018 m. rugpjūčio 16 d. vienašalį sprendimą nutraukti su ieškove 2017 m. lapkričio 13 d. sudarytos sutarties Nr. S-2017-00143 (toliau – Sutartis) dalį, susijusią su skumbės aliejuje konservų tiekimu, neteisėtu ir negaliojančiu, priteisti iš atsakovės ieškovės naudai 368 435,93 Eur skolos, 5 proc. dydžio metines procesines palūkanas, skaičiuojamas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad su atsakove 2017 m. lapkričio 13 d. sudarė Sutartį, pagal kurią ieškovė įsipareigojo atsakovei nustatyto grafiku atsakovės partneriams tiekti penkių rūšių maisto produktus, įskaitant skumbės aliejuje konservus. Pagal atsakovės pateiktą grafiką ieškovė 2018 m. birželio 4–18 d. į atsakovės partnerių sandėlius pristatė 543 165 dėžutes skumbės aliejuje konservų, o 2018 m. birželio 28 d. pateikė atsakovei maisto produktų pristatymą patvirtinančius krovinių važtaraščius, perdavimo–priėmimo aktus. Atsakovei 2018 m. birželio 28 d. paprašius, ieškovė pateikė trūkstančius dokumentus. Atsakovė 2018 m. liepos 3 d. informavo ieškovę, kad buvo gauti vartotojų nusiskundimai ir paskleista žinia dėl kokybės reikalavimų neatitinkančių skumbės aliejuje konservų. Tuo pačiu raštu atsakovė informavo apie ketinimą nutraukti Sutarties dalį, susijusią su skumbės aliejuje konservų tiekimu. Atsivėlgdama į gautą informaciją, ieškovė pateikė atsakovei pristatytų partijų mėginius tyrimams nepriklausomai akredituotai laboratorijai, ši konstatavo, kad skumbės aliejuje konservai atitinka visus keliamus kokybės reikalavimus. Apie gautas išvadas ieškovė informavo atsakovę ir prašė susitikti deryboms. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – ir VMVT), reaguodama į viešai pasirodžiusius pranešimus apie galimai nekokybiškus skumbės aliejuje konservus, atliko tyrimus, tačiau taip pat nenustatė jokių ginčo produkcijos neatitikimų ar kokybės trūkumų. Nepaisydama to, atsakovė 2018 m. rugpjūčio 16 d. pranešime nurodė, kad pagal UAB „Eurofins Labtama Lietuva“ atliktus tyrimus ieškovės pristatytos partijos Nr. 340L74A006096 produkcija yra netinkama mitybai, todėl informavo ieškovę nuo 2018 m. rugsėjo 15 d. 24 val. nutraukianti Sutarties dalį dėl skumbės aliejuje konservų tiekimo ir atsisakė sumokėti už jai pristatytą produkciją. 2018 m. rugpjūčio 24 d. atsakovė pateikė 11 iš 21 partijos histamino tyrimo rezultatus ir nurodė, kad vienos iš partijų histamino tyrimo rezultatai yra nepatenkinami.
4. Anot ieškovės, atsakovė nepagrįstai reikalavo pateikti papildomus itin brangių tyrimų protokolus, kurių neprašo iš nė vieno kito tiekėjo. Nurodė, kad pagal Sutartį kartu su pristatytais skumbės aliejuje konservais turėtų pristatyti tik maistingumo tyrimo protokolus, kurie atsakovei yra pateikti, bet ne visų imanomų maisto produktų tyrimų protokolus. Ieškovė pažymėjo, kad stengdamasi užtikrinti, jog jos tiekiamą produkciją yra tinkama ir kokybiška, užsakė ir atliko ne tik maistingumo, bet ir mikrobiologinius bei juslinius tyrimus, nors tokie tyrimai yra itin brangūs (vien teršalų tyrimas vienai partijai kainuoja 901,20 Eur, o tai reiškia, kad šiuo atveju ieškovė turėtų išleisti 18 925,20 Eur). Ieškovės teigimu, tai akivaizdžiai patvirtina šio atsakovės reikalavimo neproporcingumą.
5. Be to, ieškovė nurodė, kad atsakovės užsakyti juslinės analizės tyrimai atlikti neakredituotoje laboratorijoje, todėl tokiais tyrimais nėra pagrindo remtis. Pažymėjo, kad atsakovės turimus tyrimų rezultatus galima nulėmė netinkamas pakuočių sandėliavimas ir (ar) gabenimas, netinkamas mėginių paėmimas, laikymas ar pristatymas į laboratoriją. Ieškovė teigė, kad ji atsakovės du kartus prašė pateikti informaciją apie sąlygas, kuriomis neišdalintos pakuotės yra sandėliuojamos, o 2018 m. rugpjūčio 28 d. raštu prašė pateikti informaciją, kaip buvo paimti ir nugabenti į laboratoriją mėginiai. Nurodė, kad tik 2018 m. rugsėjo 13 d. atsakovė ieškovei pateikė ribotą informaciją apie likučius, iš kurių buvo paimti mėginiai, sandėliavimą ir pristatymą į laboratorijas, nutylėdama tai, kad iš visos Lietuvos mėginiai buvo gabenami per maršrutinių autobusų siuntas. Pažymėjo, kad nors atsakovė nurodė, jog du sandėliai Marijampolėje ir Tauragėje, kuriuose laikyti pateikti maisto produktai, turi galiojantį VMVT išduotą Maisto tvarkymo subjekto patvirtinimo pažymėjimą, tačiau iš viešai prieinamos informacijos nustatyta, kad maisto produktų, įskaitant skumbės aliejuje konservus, dalinimą organizavo savivaldybių administracijos ir trys nevyriausybinės organizacijos – labdaros ir paramos fondas „Maisto bankas“, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija ir Marijampolės krašto samariečių draugija. Ieškovė pažymėjo, kad didžioji dalis paramos gavėjų produktų ateina pasiimti ne iš sandėlių, tačiau iš atitinkamų dalinimo taškų, kurie pagal viešą informaciją yra, pavyzdžiui, seniūnijų patalpos, socialinės paramos centrai, atviros jaunimo erdvės, gimnazijos ir mokyklos, bažnyčios ir kt. Ieškovės teigimu, 2018 m. birželio mėn. pabaigoje atsakovei nurodžius stabdyti skumbės aliejuje konservų dalinimą, šių konservų pakuotės jau buvo dalinimo punktuose, todėl konservai po kurio laiko buvo pervežti atgal į partnerių sandėlius. Neatsargus konservų gabenimas ar laikymas tam netinkamomis sąlygomis rekordškai karštą vasarą galėjo sukelti žuvies mikroorganizmų pakitimus.

6. Ieškovės teigimu, atsakovė nepagrįstai nebendradarbiavo su ieškove ir savo, kaip Sutarties šalies, interesus iškėlė aukščiau ieškovės. Anot ieškovės, atsakovė privalo atsiskaityti už pristatytus ginčo produktus. Atsakovė didžiąją dalį šių maisto produktų išdalino paramos gavėjams, o šie, tikėtina, juos jau suvartojo ir niekas nesiskundė (nebuvo gautas nė vienas konkretus skundas, kurį būtų galima patikrinti).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. liepos 20 d. sprendimu ieškovės ieškinį atmetė, priteisė iš ieškovės atsakovės naudai 8349 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
8. Teismas nustatė, kad skumbrės aliejuje konservai atsakovei buvo pristatyti 2018 m. birželio 4–18 d. Sulaukusi skundų dėl netinkamos produktų kokybės atsakovė 2018 m. birželio 19 d. sustabdė atitinkamų produktų dalinimą ir kreipėsi į UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ dėl šių konservų kokybės įvertinimo. Teismas nurodė, kad tarp šalių nėra ginčo, jog UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ nėra akredituota atlikti juslinės analizės tyrimus. Tačiau atsakovė, nustačiusi, kad skumbrės aliejuje konservai yra netinkami mitybai, 2018 m. rugpjūčio 16 d. informavo ieškovę, jog vadovaudamasi Sutarties 7.5.2 punktu dėl esminio sutarties pažeidimo nuo 2018 m. rugsėjo 15 d. 24 val. 00 min. nutraukia Sutarties 10, 27, 44, 61, 78, 95, 112, 129, 146 ir 163 dalis (skumbrės aliejuje konservai). Taip pat, vadovaudamasi Sutarties 4.4 ir 4.3 punktais, atsakovė atsisakė sumokėti už visą produkciją, nors didesnė dalis produkcijos buvo išdalinta, nes, atsakovės teigimu, maisto produktai neatitiko kokybės reikalavimų, nurodytų Sutarties 1 priede, taip pat dėl to, kad ieškovė nepateikė Sutartyje reikalaujamų kokybę patvirtinančių dokumentų (teršalų tyrimo protokolų, mikrobiologinių tyrimų protokolai ginčo nagrinėjimo metu panaikinti). Teismas nustatė, kad po pranešimo apie sutarties nutraukimą, t. y. 2018 m. rugpjūčio 23 d., atsakovė pateikė Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto (toliau – Institutas) tyrimo protokolus, kuriuose konstatuotas histamino kiekio konservuose viršijimas.
9. Teismo vertinimu, tarp šalių kilo ginčas dėl abiejų šalių pateiktų produktų kokybės tyrimo protokolų vertinimo ir su tuo susijusios aplinkybės dėl sutarties nutraukimo pagrįstumo, taip pat dėl Sutarties 7.5 punkto aiškinimo ir šalių bendradarbiavimo vykdant sutartį bei dėl atsakovės pareigos atsiskaityti už visą jai perduotą produkciją.
10. Dėl Sutarties 7.5.2 punkte vartojamų sąvokų „nutraukimas“ ir „atsisakymas“ aiškinimo pirmosios instancijos teismas nurodė, kad, aiškinant šią sutarties sąlygą, svarbu atsižvelgti į tai, jog šalys sudarė viešojo pirkimo sutartį, kadangi esminių tokios sutarties sąlygų pažeidimas sukelia imperatyvias Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPI) nustatytas pasekmes – perkančiosios organizacijos pareigą paskelbti informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (CVPIIS). Teismo vertinimu, atsižvelgiant į tai, kad ieškovė buvo pripažinta kelių pirkimų dalių laimėtoja ir su ja buvo sudaryta viena pirkimo sutartis, gramatinis sąvokų „nutraukimas“ ar „atsisakymas“ aiškinimas nėra teisiškai reikšmingas. Teismas nusprendė, kad, nustačius esminį sutarties pažeidimą dėl tam tikros pirkimo dalies, dėl kurios galėjo būti sudaryta atskira viešojo pirkimo sutartis (šiuo atveju – dėl skumbrės aliejuje konservų), sutartis dėl visos atitinkamos pirkimo dalies turėjo būti nutraukta.
11. Vertindamas produktų kokybę ir šalių bendradarbiavimą, teismas nusprendė, kad abi šalys netinkamai vykdė bendradarbiavimo pareigą, spręsdamos klausimą dėl produkcijos kokybės. Anot teismo, siekama maksimaliai objektyviai nustatyti perduotos produkcijos kokybę atsakovė galėjo paimti produkcijos mėginius ir juos pristatyti tyrimo laboratorijai pakviesdama šiame procese dalyvauti ieškovę, o ieškovė, siekdamą įrodyti atsakovei perduotos produkcijos kokybę, galėjo paimti mėginius būtent iš tos produkcijos, kuri buvo perduota atsakovei.
12. Teismas pažymėjo, kad tarp šalių nėra ginčo dėl fakto, jog histamino kiekis konservuose gali padidėti dėl saugojimo ar sandėliavimo temperatūros viršijančios + 30 laipsnių, taip pat kad ant ieškovės pristatytų konservų pakuočių buvo nurodyta, jog jų laikymo temperatūra yra iki +25 laipsnių.
13. Dėl UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ tyrimo protokolų teismas nurodė, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo remtis Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinėje byloje Nr. e13-1344-1066/2020 priimtu sprendimu, kuriame teismas vertino Instituto tyrimo išvadą atsižvelgdamas į tai, ar buvo laikomasi LST ISO 1613:2000 standarto dėl mėginių paėmimo (toliau – Standartas), kadangi administracinės bylos ir šio ginčo nagrinėjimo dalykas iš esmės skiriasi. Pažymėjo, kad šioje byloje ginčas nėra susijęs su laboratorinių tyrimų atlikimu valstybinei veterinarinei kontrolei užtikrinti, taip pat ginčas tarp šalių kilo dėl konservų, o ne dėl žuvies produktų kokybės, todėl mėginių paėmimui dėl konservų kokybės patikrinimo netaikytinas Standartas.
14. Teismo vertinimu, Sutarties 6.1 punktas, pagal kurį, vertinant maisto produktų kokybę ir ją kontroliuojant, teikiami tyrimų protokolai turi būti išduoti akredituotos laboratorijos, skirtas ieškovei, kuri su pristatoma maisto produktų siunta turėjo pateikti tyrimo protokolą, patvirtinantį, kad pristatytas maisto produktas atitinka kokybės ir ženklinimo reikalavimus. Aiškindamas Sutarties 7.5 punktą, teismas nurodė, kad jis reglamentuoja atsakovės prievolę nutraukti sutartį, jei institucijos ar kitos kompetentingos įstaigos kokybės patikros rezultatai parodo, jog maisto produktai neatitinka kokybės reikalavimų. Pažymėjo, kad UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ yra akredituota atlikti laboratorinius tyrimus pagal LST EN ISO/ISC 17025:2005 standartą. Tačiau šios laboratorijos atlikti maisto produktų išvaizdos, kvapo ir skonio tyrimai negali būti prilyginti oficialiems rašytiniams įrodymams, teismas nusprendė, jog ši įmonė buvo kompetentinga atlikti laboratorinius tyrimus. Šią išvadą teismas grindė ir tuo, kad pati ieškovė 2018 m. liepos 12 d. pateikė atsakovei UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ 2018 m. birželio 29 d. juslinių tyrimų ir histamino tyrimo protokolą, kuriuo siekė patvirtinti teikiamų produktų kokybę.
15. Dėl ieškovės abejonių, jog tyrimams galėjo būti pristatyti ne tie skumbrės aliejuje konservai, kuriuos atsakovei pristatė ieškovė, teismas nurodė, kad atsakovė nėra žuvies konservų gamintoja ar pardavėja, taip pat byloje nėra duomenų, jog ji galėjo turėti kitų (ne iš ieškovės įsigytų) skumbrės aliejuje konservų ar būtų turėjusi teisinį suinteresuotumą gauti neigiamus tyrimų rezultatus. Vien tai, kad Instituto tyrimų rezultatai buvo gauti po sprendimo nutraukti sutartį, bet iki sutarties nutraukimo datos, teismo vertinimu, nesudaro pagrindo pripažinti, jog atsakovės sprendimas nutraukti sutartį dėl skumbrės aliejuje konservų pirkimo dėl netinkamos šių maisto produktų kokybės yra nepagrįstas.
16. Atsižvelgdamas į tai, kad byloje nėra tiesioginių įrodymų, pagrindžiančių tai, kokia temperatūra buvo palaikoma saugant ir transportuojant prekes, teismas konstatavo, kad labiau tikėtina, jog atsakovės veiksmai – produktų saugojimas, transportavimas, pristatymas tyrimo įstaigoms – nenulėmė tyrimo rezultatų. Tai, kad nėra duomenų apie susirgusios žmonės dėl netinkamos konservų kokybės, teismo vertinimu, taip pat nepaneigia tyrimo išvadų apie tyrimui pateiktos produkcijos neatitiktį kokybės reikalavimams bei nepaneikina atsakovės pareigos nutraukti sutartį, nepriklausomai nuo to, kiek perduotų atsakovei produktų buvo netinkamos kokybės. Teismas ieškovės pateiktus Instituto, UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ bei VMVT tyrimų rezultatus vertino kritiškai dėl ieškovės tiesioginio turinio suinteresuotumo tyrimo rezultatais.
17. Apibendrinamas teismas konstatavo, kad ieškovė netinkamai įvykdė sutartį – pateikė netinkamos kokybės prekes, neatitinkančias Sutarties 1 priede nustatytų juslinių rodiklių bei 2005 m. lapkričio 15 d. Komisijos Reglamento (EB) Nr. 2073/2005 dėl maisto produktų mikrobiologinių kriterijų (toliau – Reglamentas Nr. 2073/2005) I priedo I skyriaus reikalavimų, todėl pripažino, jog toks pažeidimas yra esminis ir atsakovė turėjo pareigą nutraukti sutartį.
18. Spręsdamas dėl atsakovės pareigos atsiskaityti už pristatytas prekes, teismas nurodė, kad, nustačius dalies produkcijos trūkumus, atsakovė, vadovaujantis Sutarties 4.4 punktu, neturėjo prievolės už ją atsiskaityti. Taip pat teismas pažymėjo, kad nors byloje nėra ginčo dėl produkcijos atitikties ženklinimo reikalavimams, maistingumo tyrimo protokolų pateikimas pagal Sutarties 6.1 punktą neatleido ieškovės nuo pareigos pateikti kokybę patvirtinančius dokumentus. Kadangi byloje nėra duomenų, kad ieškovė būtų pateikusi teršalų protokolus, taip pat nustatęs,

jog ieškovės atsakovei pateikti mikrobiologinių tyrimų protokolai pripažinti netekusiais galios, teismas konstatavo, kad ieškovės kilus ginčui pateikti mikrobiologinių ir jausminių tyrimų protokolai nepatvirtina, jog atsakovei perduota produkcija buvo kokybiška. Ieškovei neįrodžius, kad perduota produkcija buvo kokybiška, bei nepateikus tai patvirtinančių tyrimų protokolų, teismas nusprendė, jog, vadovaudamasi Sutarties 4.3 ir 4.4 punktais, atsakovė turėjo pagrindą nesumokėti už jai perduotą produkciją. Kadangi produkcija yra konservai, teismas padarė išvadą, kad perdavimo metu atsakovė negalėjo realiai įsitikinti produkcijos, kurios galiojimo terminas nebuvo pasibaigęs, kokybe, todėl tai, jog perdavimo metu atsakovė nereikšė pretenzijų dėl produkcijos kokybės, nepanaikina ieškovės atsakomybės už produkcijos netinkamą kokybę, kuri nebuvo akivaizdi ir paaiškėjo tik po konservų perdavimo tiesioginiams vartotojams.

19. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. spalio 29 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą, priteisė atsakovei iš ieškovės 1815 Eur, iš trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ 423,50 Eur, iš trečiojo asmens „SIA Zenetes Živju Kombinat“ 907,50 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimą.
20. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, vertindama trečiojo asmens „SIA Zenetes Živju Kombinat“ apeliacinio skundo argumentus dėl absoliutaus teismo sprendimo negaliojimo neinformavus trečiojo asmens apie jo teisėms ir pareigoms įtakos ateityje turėsiantį teismo procesą, nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, patenkinęs ieškovės prašymą įtraukti į bylą atitinkamus trečiuosius asmenis, tarp jų ir Latvijos Respublikoje registruotą juridinį asmenį, procesinius dokumentus jam bandė įteikti ne vieną kartą ir įvairiais būdais. Teisėjų kolegijos vertinimu, bylos duomenys patvirtina, kad pirmosios instancijos teismas dėjo visas pastangas informuoti trečiąjį asmenį apie nagrinėjamos bylos procesą ir trečiasis asmuo buvo informuotas apie teismo procesą, tačiau atsisakė pasinaudoti teise būti išklausytam. Teismas pažymėjo, kad trečiojo asmens valdymo organo nariui A. L. (A. L.) buvo žinoma aplinkybė apie siekiamus įteikti teismo procesinius dokumentus, tačiau juos priimti šis trečiojo asmens atstovas piktybiškai vengė – pažadėjęs atvykti jų atsiimti į antstolio kontorą, to nepadarė, vėliau neatsiliepė į antstolio skambučius. Teisėjų kolegijos vertinimu, toks elgesys neatitinka pakankamai protingo ir rūpestingo asmens, koku laikytinas trečiasis asmuo, standarto. Be to, teisėjų kolegija pažymėjo, kad ieškovės atstovo siūstą teismo sprendimą, nors ir adresuotą tuo pačiu registruotos buveinės adresu bei elektroninio pašto adresu, trečiasis asmuo priėmė ir savo neva pažeistas teises ėmėsi ginti atstovavimo su advokatu sutartį sudarydamas per tą patį atstovą – A. L.
21. Dėl trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ apeliacinio skundo argumentų teisėjų kolegija nurodė, kad trečiasis asmuo netinkamai suvokia pirmosios instancijos teismo sprendimo turinį. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas, jog atsakovė teisėtai nutraukė Sutarties dalį dėl pateiktos nekokybiškos ginčo produkcijos, nenustatė, kad šią produkciją ieškovė įsigijo būtent iš šio trečiojo asmens. Kitų trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ apeliacinio skundo argumentų, kaip neturinčių esminės reikšmės bylos išnagrinėjimo rezultatui, teisėjų kolegija atskirai nevertino ir dėl jų nepasisakė.
22. Vertindama ieškovės apeliacinio skundo argumentus, susijusius su, anot ieškovės, neteisinga ir nepagrįsta pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovės sprendimas nutraukti ginčo Sutarties dalį yra pagrįstas ir nepažeidžia Sutartyje nustatytos tvarkos, apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog ieškovė savo argumentams pagrįsti pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvus vertina ne visapusiškai ir sistemškai, o akcentuodama vieną jos pozicijai palankų motyvuojamosios dalies sakinį.
23. Viena vertus, teisėjų kolegija sutiko su ieškove, kad pirmosios instancijos teismas pripažino, jog VMVT vykdant valstybinę maisto ir veterinarijos kontrolę, mėginių ėmimo laboratoriniams tyrimams reikalavimus nustato atitinkami teisės aktai (VMVT direktoriaus 2007 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. B1-883 (Tarybos direktoriaus 2016 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. B1-284 redakcija) patvirtinti Valstybinių mėginių paėmimo laboratoriniams tyrimui nurodymai (toliau – Nurodymai), taip pat Standartas). Kita vertus, teisėjų kolegija pažymėjo, kad žemesnės instancijos teismas nurodė, jog nagrinėjamu atveju ginčas nėra susijęs su mėginių laboratoriniams tyrimams paėmimu vykdant valstybinę maisto ir veterinarijos kontrolę, todėl atsakovė, imdama ginčo produkcijos – skumbės aliejuje konservų – mėginius, neprivalėjo vadovautis ieškovės akcentuojamais teisės aktais. Apeliacinės instancijos teismas nesutiko su ieškovės teiginiais, kad šie pirmosios instancijos teismo motyvai yra prieštaringi.
24. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors atsakovė neturi kompetencijos priimti sprendimo dėl maisto produkto kokybės įvertinimo, tačiau tokio sprendimo ginčo atveju ji ir nepriėmė. Atsakovė priėmė sprendimą vienašališkai nutraukti Sutarties dalį, remdamasi atitinkamų institucijų sprendimais, o Sutarties 7.5.2 punktas nenustatė reikalavimo gauti būtent VMVT atlikto laboratorinio tyrimo rezultatus ar šios institucijos poziciją dėl kitų subjektų atliktų laboratorinių tyrimų rezultatų įvertinimo.
25. Taip pat apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad ieškovės įrodinėjama aplinkybė, jog žuvies konservai taip pat yra žuvies produktai, todėl konservų mėginiai turėjo būti imami laikantis Standarto reikalavimų, nėra teisiskai reikšminga nagrinėjamam ginčui. Pažymėjo, kad pareiga vadovautis atitinkamais teisės aktų reikalavimais, imant mėginius laboratoriniams tyrimams, nustatyta vykdant valstybinę maisto ir veterinarijos kontrolę. Tačiau, apeliacinės instancijos teisėjų kolegijos vertinimu, tai, ar žuvies konservų mėginių paėmimui taip pat yra taikomas Standartas, nėra reikšmingas, nes šiuo atveju nėra sprendžiamas skumbės aliejuje konservų mėginių paėmimo, vykdant valstybinę šio maisto produkto kontrolę, tinkamumo klausimas. Be to, teisėjų kolegija pažymėjo, kad, vadovaujantis Standarto 5.4.2 punktu, reglamentuojančiu žuvies ir jų produktų mėginių, skirtų jausminiams, fizikiniams ir cheminiais rodikliais nustatyti, paėmimą, spręsti, ar atsakovė tinkamai paėmė mėginius, nėra pagrindo ir dėl to, jog ginčo produkcija – žuvies konservai jau yra sandarioje taroje, kurią atsakovei reikėjo tik paimti ir perduoti atitinkamiems jų kokybę ir tinkamumą galintiems įvertinti subjektams. Ginčo produkcijos pobūdis lėmė, kad mėginiams paimti konservai nebuvo atidarinėjami ir skirstomi į skirtingas taras, tyrimams jie buvo perduoti tokia forma, kokia ieškovės buvo pateikti atsakovei. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad byloje nėra duomenų apie atsakovės laboratoriniams tyrimams perduotų mėginių – konservų pakuočių pažeidimus.
26. Teisėjų kolegija taip pat sutiko su pirmosios instancijos teismo pozicija dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinėje byloje Nr. e13-1344-1066/2020 pateiktų išaiškinimų, susijusių su privalomu Standarto laikymusi, reikšmės nagrinėjamai bylai.
27. Kaip neatitinkančius Sutarties 7.5.2 punkto nuostatos taip pat teisėjų kolegija laikė ieškovės argumentus, kad UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ nėra akredituota laboratorija, todėl jos gautais ginčo maisto produktų tyrimų rezultatais atsakovė negalėjo vadovautis sprendimui dėl Sutarties dalies nutraukimo priimti. Pažymėjo, kad pati ieškovė, siekdama pagrįsti savo tiekiamos produkcijos kokybę, naudojosi šios laboratorijos paslaugomis, pateikdama atsakovei 2018 m. birželio 29 d. užsakytų UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ jausminių tyrimų ir histamino tyrimo protokolą.
28. Be kita ko, teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovės pateikti jos tiekiamų maisto produktų tyrimų protokolai nepatvirtina ginčo produktų kokybės. Teisėjų kolegija atmetė ieškovės apeliacinio skundo argumentą, kad Instituto atliktų tyrimų išvados pažymėta, kokių gamintojų ir kokių partijų konservų pakuotės yra tiriamos, kadangi ginčo dalykas yra susijęs su būtent atsakovei perduotų skumbės aliejuje konservų, o ne apskritai ieškovės platinamų šių produktų kokybe. Tai, kad ieškovės iniciatyva atliktų tyrimų protokolų rezultatai rodo, jog kitų nei ginčo skumbės aliejuje konservų kokybė atitinka nustatytus reikalavimus, nepaneigia į bylą pateiktų atsakovės iniciatyva atliktų tyrimų protokolų rezultatų, kuriuose užfiksuota, kad dalis atsakovei perduotų skumbės aliejuje konservų produkcijos – nekokybiška ir netinkama vartoti žmonėms.
29. Kolegijos vertinimu, atsakovė tinkamai pasielgė, nusprendusi pasitelkti kitą instituciją papildomiems ginčo produktų tyrimams atlikti, atsižvelgiant į tai, kad atsakovė nepasitūlė ieškovei dalyvauti atrenkant konkrečius ginčo produktų mėginius ir pateikiant juos UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ kokybės tyrimams atlikti, o ieškovė nesutiko su nurodytos laboratorijos gautais rezultatais. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad tiek UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“, tiek Instituto atliktų laboratorinių tyrimų rezultatai iš esmės patvirtino, jog dalis ginčo produkcijos neatitiko kokybės reikalavimų ir nebuvo tinkama vartoti žmonėms.

30. Atsakovės iniciatyva atliktų laboratorinių tyrimų rezultatų, kuriais buvo patvirtina netinkama ginčo produktų kokybė, teisėjų kolegijos vertinimu, nepaneigė ir skunde akcentuojama aplinkybė, jog mėginiai, mėnesį laikyti dalinimo punktuose, buvo siunčiami per autobusų siuntas. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad atsakovės iniciatyva buvo atliktas ne vienas ginčo produkcijos tyrimas, juos atliko skirtingos laboratorijos – UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ ir Institutas, ir ne visi mėginiai šioms įstaigoms buvo pristatyti pirmiau nurodytu būdu. Dalis jų taip pat buvo nuvežti atsakovės atstovės automobiliu atitinkamuose šaldikliuose.
31. Kolegijos nuomone, visas ieškovės prielaidas, susijusias su netinkamomis ginčo produktų laikymo ir gabenimo sąlygomis, įskaitant ir tai, kad produktai buvo gabenami atitinkamame šaldiklyje, kuris neužtikrina temperatūros režimo, naktį buvo laikomi atsakovės darbuotojos šaldytuve, paneigė aplinkybę, jog tiek UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“, tiek Institutas, atlikdami atsakovės pristatytų ginčo produktų tyrimus, nenustatė, jog pristatyti mėginiai būtų buvę pažeisti ar kaip nors kitaip paveikti ir dėl to nebūtų buvę galima atlikti jų laboratorinių tyrimų.
32. Taip pat teismas atmetė kaip nepagrįstus ieškovės skundo argumentus, susijusius su netinkamu įrodymų vertinimu, ir nusprendė, kad kitokia ieškovės nuomonė dėl tam tikrų įrodymų turinio nesudaro pagrindo abejoti pirmosios instancijos teismo išvadomis, pagrįstomis visapusiškai įvertinus bylos medžiagą.
33. Teisėjų kolegija nesutiko su ieškovės pozicija, kad jeigu ji netinkamai įvykdė Sutarties dalį, atsakovė turėjo teisę ne nutraukti Sutartį, o atsisakyti Sutarties dalies, kurią ieškovė netinkamai vykdė. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, remiantis Sutarties 7.5.2 punkto nuostata, esminį Sutarties pažeidimą sudaro aplinkybės, kad tiekėjo pateiktas maisto produktas neatitinka kokybės reikalavimų ir yra netinkamas žmonių mitybai. Tai, kad tiekėjas tiekia maisto produktus dėl kelių Pirkimo dalių (ne vienos rūšies maisto produktą), tačiau aplinkybės, sudarančios esminį Sutarties pažeidimą, nustatomos tik vienos iš tiekėjo tiekiamų maisto produktų rūšių atžvilgiu, nesudaro pagrindo tiekėjui tikėtis, jog ta Sutarties dalis, kurią vykdant buvo pateikti nekokybiški ir žmonių mitybai netinkami produktai, nebus nutraukta ir jam bus taikoma švelnesnio pobūdžio sutartinė atsakomybė. Kolegijos nuomone, protingas asmens negalėtų ir neturėtų tikėtis, kad, pateikus nekokybiškus ir žmonių mitybai netinkančius vienos rūšies maisto produktus, šių produktų pirkėjas jam netaikytų sutartinės atsakomybės vien dėl to, kad tiekėjas tiekia ne vienos, o kelių rūšių maisto produktus.
34. Dėl ieškovės argumentų, susijusių su atsakovės pareiga atsiskaityti už ginčo produktus, teisėjų kolegija sutiko, kad Sutarties 4.4 punkte nustatyta, jog atsakovė turi teisę nemokėti už produktus, kurie neatitinka kokybės reikalavimų, nurodytų Sutarties 1 priede, tačiau ne už visus pateiktus maisto produktus. Tačiau pažymėjo, kad atsakovės pareigos atsiskaityti už pristatytus ginčo produktus buvo grindžiamos ne vien Sutarties 4.4 punktu, bet ir bylos nagrinėjimo metu nustatyta aplinkybe, kad ieškovė kartu su ginčo produkcija nepateikė visų pagal Sutartį reikalaujamų tyrimų protokolų, dėl to pagal Sutarties 4.3 punktą atsakovė turėjo teisę sustabdyti mokėjimus.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

35. Kasacinių skundų ieškovė UAB „Grūtė“ prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 20 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį ir klausimą išspręsti iš esmės – ieškinį tenkinti arba grąžinti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 35.1. Žemesnės instancijos teismai padarė esminius proceso ir materialiosios teisės normų pažeidimus, susijusius su teismo pareiga atskleisti bylos esmę, visiškai išspręsti ginčą bei restitucijos klausimą.
- 35.2. Žemesnės instancijos teismai neatskleidė bylos esmės, kadangi, remdamiesi išimtinai tik atsakovės paaiškinimais, ginčijamais sprendimais įtvirtino taisyklę, jog vienašališkas sutarties nutraukimas, net ir neturint tam teisinio pagrindo sutarties nutraukimo momentu, gali būti pateisinamas, jeigu pagrindas nutraukti sutartį atsiranda vėliau. Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.217 straipsniu, šalis sutartį vienašališkai gali nutraukti sutartyje nustatytais atvejais (CK 6.217 straipsnio 5 dalis) arba jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas (CK 6.217 straipsnio 1 dalis). Atsakovė nusprendė Sutartį nutraukti, remdamasi Sutarties 7.5.2 punktu, kuriame nustatyta, kad jei institucijos ar kitos kompetentingos kokybės patikros rezultatai parodo, jog maisto produktai neatitinka kokybės reikalavimų, nurodytų Sutarties 1 priede, ir išdalytas maisto produktas yra netinkamas žmonių mitybai, atsakovė tokį Sutarties nuostatų pažeidimą laiko esminiu, pasinaudoja Sutarties įvykdymo užtikrinimu ir nutraukia Sutartį arba, kai Sutartis yra sudaroma su tuo pačiu tiekėju dėl kelių pirkimo dalių, atsisako tos (tų) pirkimo dalies (dalių) maisto produkto (produktų) tiekimo, pagal kurią (kurias) tiekėjas netinkamai vykdė savo įsipareigojimus. Teismai neturėjo teisėto pagrindo konstatuoti, kad Sutartis buvo nutraukta pagrįstai, jei nutraukimo momentu nebuvo įgyvendintos dvi privalomos sąlygos: 1) kompetentingos institucijos atliktos kokybės patikros rezultatai turi rodyti, kad maisto produktas neatitinka kokybės reikalavimų; 2) toks produktas turi būti netinkamas žmonių mitybai. Sutarties nutraukimo dieną atsakovė neturėjo kompetentingos institucijos išvados, kuri patvirtintų, kad ieškovės pristatyti maisto produktai neatitinka kokybės reikalavimų ir yra netinkami žmonių mitybai.
- 35.3. Net ir darant prielaidą, kad Sutarties dalis vienašališkai buvo nutraukta teisėtai, žemesnės instancijos teismai neatskleidė bylos esmės, kadangi nesiaiškino, dėl kokios tiksliai pristatytų prekių dalies Sutartis buvo nutraukta ir dėl ko tiksliai tarp šalių yra kilęs ginčas. Nors ginčas buvo kilęs dėl mažos dalies prekių kokybės, teismai, atmesdami ieškinį, faktiškai nusprendė, kad nebegalioja visa Sutartis. Ieškovė atsakovei pristatė 543 165 dėžutes skumbrenės aliejuje konservų. Atsakovė didžiąją dalį šių maisto produktų išdalino paramos gavėjams, šie gauti maisto produktus suvartojo (ne vienas neapsinuodijo ir oficialiai nepasiskundė) ir tik maža dalis konservų liko pas atsakovę bei nebuvo grąžinti iki galiojimo laiko pabaigos. Dėl to ieškovė byloje kėlė klausimą dėl tolimesnio Sutarties vykdymo ar nevykdymo pasekmių. Atsakovė viso bylos nagrinėjimo metu neatsakė, koks yra ieškovės perduotų žuvies konservų likutis sandėliuose šiuo metu.
- 35.4. Atsakovė atsisakė ieškovei sumokėti už pristatytas prekes, teigdamą, kad tokia jos teisė neva įtvirtinta Sutarties 4.4 punkte. Šiame punkte nustatyta, kad atsakovė turi teisę nemokėti ieškovei už pristatytus produktus, kurie neatitinka kokybės reikalavimų, nurodytų Sutarties 1 priede, tačiau ne už visiškai visus ieškovės pateiktus maisto produktus ir ne už tuos produktus, kurie yra suvartojami ar nėra grąžinami iki jų galiojimo laiko pabaigos. Byloje nėra nė vieno įrodymo, kuris patvirtintų, jog žuvies konservų partijos, už kurias atsakovė atsisako mokėti, turi kokių nors kokybės trūkumų.
- 35.5. Žemesnės instancijos teismai nagrinėjamu atveju nepagrįstai nesivadovavo *contra spoliatorem* (prieš pažeidėją) prezumpcija. Atsakovei neįrodžius kitaip, turėjo būti laikoma, kad ieškovės atsakovei perduoti žuvies konservai yra išdalinti ir suvartoti arba yra pasibaigusio galiojimo dėl ilgo laikymo pas atsakovę, todėl ji privalo atsiskaityti su ieškove, sumokėdama 368 435,93 Eur skolą. Žemesnės instancijos teismai, atmesdami ieškovės reikalavimą dėl skolos priteisimo, lakoniškai rėmėsi vieninteliu argumentu – neva kad ieškovė atsakovei nepateikė visų Sutartyje nurodytų tyrimų protokolų. Sutartyje yra aiškiai nustatyta, kad tiekėjas turi pateikti ženklinimo atitikimą patvirtinančius tyrimų protokolus (tai nustato maistingumo tyrimai) ir kokybės (tai iš esmės nustato jusliniai tyrimai) reikalavimų atitikimą patvirtinančius protokolus, o šių tyrimų protokolus ieškovė yra pateikusi.
- 35.6. Spręsdami ginčo dalį, dėl kurios Sutarties nutraukimas pripažintas teisėtu, teismai nusprendė dėl restitucijos taikymo, nors tokį klausimą teismai turi spręsti *ex officio* (pagal pareigas). Tokiu būdu buvo netinkamai taikytos CK 6.145, 6.148, 6.222 straipsnių nuostatos. Kadangi byloje buvo nagrinėjamas ginčas dėl Sutarties nutraukimo teisėtumo, tai savaime reiškia ginčą ir dėl Sutarties nutraukimo pasekmių. Kasacinis teismas civilinėje byloje Nr. 3K-7-306/2012 konstatavo, kad restitucijos taikymo apskritai, jos būdo ir konkrečių jos taisyklių nustatymas yra būtina teismo sprendimo dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu dalis. Restitucijos taikymo

konkretumas ir aiškumas tiesiogiai susijęs su teismo sprendimo privalomumo ir vykdytinumo principais. Nagrinėjamu atveju teismai dėl šių pasekmių visiškai nepasisakė.

- 35.7. Teismams nepritaikius restitucijos, tačiau priėmus galutinį sprendimą, susidarė situacija, kai ieškovė pristatė visas prekes pagal Sutartį, tačiau neturi teisės nei gauti užmokesčio, nei atgauti prekių (jos arba suvartotos, arba nebegalioja). Tokia situacija yra negalima, o šalių ginčas dėl Sutarties nebuvo išspręstas iki galo, iš esmės pažeidžiant Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 260 straipsnį.
- 35.8. Teismai iš esmės pažeidė įrodymų vertinimą reglamentuojančias taisykles, o tai turėjo įtakos neteisingo ir neteisėto sprendimo priėmimui. Teismai pažeidė įrodymų tyrimo, vertinimo ir įrodinėjimo taisykles, nevisapusiškai ir neobjektyviai vertino byloje surinktus įrodymus, patvirtinančius bylos baigčiai reikšmingas faktines aplinkybes. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai, vertindami įrodymus, padarė klaidų dėl jų turinio, juos vertino selektyviai, atsakovės paaiškinimams ir įrodymams suteikė didesnę įrodomąją galią, rėmėsi prielaidomis ir spėjimais.
- 35.9. Teismai įrodymus, kurie buvo gauti nesilaikant būtinos procedūros (atsakovės užsakytų tyrimų protokolai, kai mėginiai tyrimui buvo paimti nesilaikant imperatyvių reikalavimų) laikė tinkamais, taip pažeisdami [CPK 177 straipsnio](#) 2 dalies nuostatas.
- 35.10. Mėginių ėmimas yra vienas svarbiausių analizės etapų. Tyrimo rezultatas, jo tikslumas ir patikimumas priklauso nuo mėginių ėmimo reikalavimų laikymosi. Mėginių tyrimams paėmimo tvarka yra reguliuojama Nurodymais, o žuvies ir jų produktų mėginių, skirtų jusliniams, fizikiniams ir cheminiam rodikliams nustatyti, paėmimas reglamentuojamas Standartu. Mėginių paėmimo tvarka yra sureguliuota ne dėl formalumo, t. y. kad ją, remiantis žemesnės instancijos teismų logika, vadovautusi tik valstybinę maisto priežiūros funkciją vykdančios institucijos. Mėginių paėmimo tvarka yra apibrėžta ir priimta remiantis moksliniais tyrimais, atsižvelgiant į tai, kad nuo mėginio paėmimo tvarkos priklauso ir tyrimo rezultatas. Mėginys laboratoriniam tyrimui turi būti paimtas preciziškai ir remiantis tam tikra metodika, kad nepakistų mėginio vientisumas ir mėginys nebūtų paveiktas išorinių veiksnių. Preciziškas mėginių paėmimo reguliavimas yra nustatytas dėl to, kad tik tinkamai paėmus (ir transportavus) mėginį jo rezultatai bus patikimi, t. y. jeigu mėginys bus paimtas ar transportuotas netinkamai, produkcijos tyrimo rezultatai gali būti neigiami būtent dėl šios priežasties. Tuo atveju, jeigu yra nesilaikyta mėginio paėmimo tvarkos, negalima vadovautis tyrimo rezultatais. Nagrinėjamu atveju buvo būtina vadovautis Nurodymais bei Standartu. Todėl visi į bylą pateikti tyrimai, atlikti nesilaikant Nurodymų bei Standarto, yra iš esmės niekiniai ir negaliojantys.
- 35.11. Teismai nepagrįstai nusprendė, kad byloje kilo ginčas dėl žuvies konservų, o ne dėl žuvies produktų kokybės, o ieškovės minimi Nurodymai bei Standartas reguliuoja žuvies produktų paėmimą. Iš to galima spręsti, kad žemesnės instancijos teismai žuvies konservų nelaikė žuvies produktais. Žuvies konservai yra tie patys žuvies produktai, uždaryti į specialią tarą ir apdoroti specialiu būdu. Tokia teismų išvada tik patvirtina, kad šiuo atveju nebuvo atskleista bylos esmė.
- 35.12. Teismai nesivadovavo vieninteliais byloje esančiais teisėtais ir oficialiais įrodymais (ieškovės pateiktu žuvies konservų tyrimo protokolu), nors nebuvo nustatyti jokie šio įrodymo trūkumai. Taip buvo pažeistas [CPK 185 straipsnis](#) Vienintelės šioje srityje kompetentingos institucijos VMVT atlikti visų pristatytų 21 skumbinės alejeje konservų partijų įvairiapusių tyrimų rezultatai patvirtina, kad pristatyta produkcija yra kokybiška ir tinkama žmonių mitybai, todėl atsakovės sprendimas nutraukti Sutartį yra visiškai nepagrįstas.
- 35.13. Teismai, taikydami viešųjų pirkimų taisykles, visiškai netaikė sutarčių teisės taisyklių, taip padarydami esminį materialiosios teisės pažeidimą. Teismai nepagrįstai netaikė [CK](#) 6.200 straipsnyje nustatytų šalių bendradarbiavimo ir kooperacijos principų bei principo vykdyti sutartį kitai šaliai kuo ekonomiškiau būdu. Be to, teismai netaikė *favor contractus* principo, įtvirtinančio sutarties išsaugojimo prioritetą, taip pažeisdami ne tik [CK](#) 6.217 straipsnį, bet ir UNIDROIT principus.
- 35.14. Teismai turėjo įvertinti, kad ginčas yra kilęs tik dėl mažos dalies prekių (4,2 proc. visų prekių) kokybės, o tai negalėjo būti laikoma visos Sutarties esminių pažeidimų ir atitinkamai nesuteikė teisės atsakovei nutraukti visą sutartį. Nagrinėjamoje byloje turėjo būti taikomas *favor contractus* principas. Tuo tarpu atsakovė pasirinko kraštutinę priemonę (lot. *ultima ratio*) pažeistų teisių gynybą, t. y. nutraukė Sutartį. Nepaisydama ieškovės pastangų bendradarbiauti ir tartis, atsakovė nesikreipė į ieškovę su prašymu pakeisti neva netinkamus produktus tinkamais, neprasė sumažinti produkcijos kainos ir pasirinko būdą, kuris, ieškovei net nesudarius galimybes objektyviai įvertinti situaciją (dalyvauti paimant mėginius ir juos tiriant), lems tai, kad bus sužlugdytas ieškovės verslas. Atsakovė, laikydama, jog ieškovė pažeidė Sutartį, turėjo sudaryti ieškovei galimybes tokius trūkumus pašalinti. Tuo tarpu atsakovė visiškai nebendradarbiavimo ir akivaizdžiai turi vienintelį siekį – įtraukti ieškovę į nepatikinų tiekėjų sąrašą.
36. Trečieji asmenys „SIA Zentenes Žuvų Kombinat“ ir UAB „Baltijos delikatesai“ pateikė pareiškimus dėl prisidėjimo prie ieškovės UAB „Grūstė“ kasacinio skundo, kuriuose palaiko šio asmens kasaciniame skunde nurodytus nesutikimo su žemesnės instancijos teismų priimtais sprendimais argumentus.
37. Trečiasis asmuo „SIA Zentenes Žuvų Kombinat“ kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 20 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį ir grąžinti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 37.1. Teismai nevertino, kad procesiniai dokumentai tinkamai įteiktais gali būti laikomi tik remiantis Latvijos teisės aktų reikalavimais, bei konstatavo, jog neva pats trečiasis asmuo „SIA Zentenes Žuvų Kombinat“ atsisakė savo teisės į teisminę gynybą. Tačiau 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (toliau – Reglamentas Nr. 1393/2007) 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gaunančioji agentūra pati įteikia dokumentą arba paveda kitiems jį įteikti pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę arba perduodančiosios agentūros reikalaujamu konkrečiu būdu, jeigu tas būdas neprieštarauja minėtos valstybės narės teisei. Taigi, procesiniai dokumentai trečiajam asmeniui, kaip Latvijos subjektui, turėjo būti įteikti remiantis Latvijos teise. Apeliacinės instancijos teismas net nenagrinėjo, ar dokumentai gali būti laikomi tinkamai įteiktais laikantis Reglamento Nr. 1393/2007 7 straipsnio 1 dalies nuostatų.
- 37.2. Teismo dokumentų įteikimas Latvijoje reglamentuojamas Latvijos Respublikos civilinio proceso įstatymu (toliau – Latvijos CPI) ir Ministrų kabineto nutarimu Nr. 444 „Dėl antstolio vykdomo dokumentų įteikimo“ (toliau – ir Ministrų kabineto nutarimas). Latvijos CPI 81 skyriuje nustatyta teismo dokumentų įteikimo Latvijoje bendrosios tvarkos išimtis, t. y. jog dokumentus, perduodamus pagal Reglamento Nr. 1393/2007 nuostatas, įteikia antstoliai. Ministrų kabineto nutarimo 7 punkte nustatyta, kad juridiniams asmenims skirtus dokumentus antstoliai pristato jų registruotu adresu ir įteikia tokio juridinio asmens atstovui arba darbuotojui. Pagal Ministrų kabineto nutarimo 10 punktą antstolis privalo dokumentus įteikti kitu adresu, jei dokumentų pristatymo metu būtų nustatyta, kad toks kitas adresas egzistuoja.
- 37.3. Tinkamu procesinių dokumentų įteikimu yra laikomas įteikimas trečiojo asmens jo kitu adresu, o ne neva skambinant ir reikalaujant atvykti juos pasiimti. Skambinant neįmanoma užtikrinti skambučio gavėjo tapatybės, tad net nėra aišku, su kuo neva kontaktavo Latvijos antstolis ir ar apskritai antstolis trečiojo asmens valdybos nariui skambino. Tokia situacija laikytina netoleruotina, kai procesinius dokumentus neva trečiajam asmeniui siekta įteikti skambinant telefonu, tai prieštarauja Latvijos teisės aktams, ir remiantis ta aplinkybe, jog skambinant telefonu jų įteikti nepavyko, paneigiama fundamentali trečiojo asmens teisė į teisminę gynybą bei Europos Sąjungos teisės aktai, nustatantys procesinių dokumentų įteikimo tvarką kitose Europos Sąjungos valstybėse.
- 37.4. Nagrinėjamu atveju Latvijos antstolis nesiekė įteikti procesinių dokumentų to paties trečiojo asmens valdybos nario gyvenamosios

vieta adresu, nesidomėjo galimybėmis įteikti juos kitiems trečiojo asmens darbuotojams. Šios aplinkybės patvirtina, kad teismas nesiėmė visų protingų priemonių ir neužtikrino, jog procesiniai dokumentai būtų tinkamai įteikti laikantis teisės aktų reikalavimų.

- 37.5. Teisės būti išklaustyta atsakymas turi būti nedviprasmiškas ir aiškiai išreikštas. Byloje nėra nė vieno įrodymo, kad trečiojo asmens teisėti atstovai buvo tinkamai informuoti apie konkrečią civilinę bylą ir kad būtų atsisakę procesinius dokumentus priimti. Pirmosios instancijos teismas procesinius dokumentus mėgino įteikti tris kartus, iš jų net du yra visiškai prieštaraujantys Latvijos teisės aktams. Tačiau apeliacinės instancijos teismas, net nesigilindamas į Latvijos teisės turinį bei Reglamento Nr. 1393/2007 reguliavimą ir tikslus, konstatavo, kad neva tokios teismo pastangos yra pakankamos spręsti, jog neva trečiasis asmuo atsisakė savo teisės būti išklaustyta, ir suformavo žalingą teismų praktiką, leidžiančią procesinius dokumentus įteikinti užsienio subjektams remiantis Lietuvos Respublikoje galiojančiomis taisyklėmis, paneigiant Europos Sąjungos teisės aktų viršenybę bei jurisdikcijų atskirumą.
- 37.6. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad neva trečiojo asmens valdybos narys piktybiškai vengė priimti procesinius dokumentus. Latvijos subjektas mažų mažiausiai gali tikėtis, jog procesiniai dokumentai jam bus įteikti laikantis Latvijos teisės aktų. Todėl gavus kitos šalies teismo dokumentus elektroniniu paštu ar net neva susisiekus telefonu antstoliui, t. y. nesilaikant teisės aktuose nustatytos dokumentų įteikimo tvarkos, trečiojo asmens valdybos narys galėjo nepasitikėti šios informacijos tikrumu, turint omenyje, kad šiomis dienomis pasaulyje yra paplitę internetiniai sukčiai, siekiantys išvilioti dideles pinigų sumas. Nurodytos aplinkybės patvirtina, kad apeliacinės instancijos teismas priėmė visiškai nepagrįstą nutartį ir pažeidė [CPK 329 straipsnio](#) 3 dalies 1 punktą.
38. Ieškovė UAB „Grūtė“ ir trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ pateikė pareiškimus dėl prisidėjimo prie trečiojo asmens „SIA Zentenes Žvijų Kombinat“ kasacinio skundo, kuriuose palaiko šio asmens kasaciniame skunde nurodytus nesutikimo su žemesnės instancijos teismų priimtais sprendimais argumentus.
39. Kasaciniu skundu trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 20 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį, priteisti trečiojo asmens naudai iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 39.1. Bylą išnagrinėję teismai neatskleidė bylos esmės, nes nesiaikšino, dėl kokios konkrečiai pristatytos produkcijos dalies yra kilęs ginčas, ir todėl neišsprendė tarp šalių kilusio ginčo.
- 39.2. Teismai, priimdami sprendimus, iš esmės nevertino byloje esančių ieškovės pateiktų įrodymų dėl žuvies konservų laikymo ir gabenimo sąlygų reikšmės konservų kokybei. Byloje pateikti ieškovės argumentai ir dokumentai patvirtina, kad netinkamos konservų pakuočių laikymo ir gabenimo sąlygos neabejotinai galėjo turėti reikšmės atsakovės atliktų tyrimų rezultatams.
- 39.3. Atsakovė neturi teisės priimti sprendimų dėl maisto produktų (žuvies konservų) pripažinimo netinkama produkcija. Atsakovė peržengė savo kompetencijos ribas. Tokias teises turi tik Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba nėra priėmusi sprendimo uždrausti tiekti rinkai trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ gaminamus žuvies konservus. Įmonės pagaminta produkcija yra saugi ir tinkama vartoti.
- 39.4. Mėginių ėmimas yra vienas svarbiausių analizės etapų. Tyrimo rezultatas, jo tikslumas ir patikimumas priklauso ne tik nuo šiuolaikinės įrangos ir patyrusių specialistų, bet ir nuo mėginių ėmimo reikalavimų laikymosi. Mėginių ėmimo tikslas – pateikti mėginius laboratoriniams tyrimams, kurie patikimai atspindi jo kokybės charakteristikas. Bendrieji mėginių ėmimo principai: 1) turėtų būti pildomi pranešimais, kurie turėtų atspindėti mėginių ėmimo vietą; 2) turėtų būti atsižvelgta į jo atrankos sąlygas; 3) mėginys turi būti laikomas ir pristatomas į laboratoriją tokiomis sąlygomis, kad tiriamų komponentų sudėtis ir analizuojamo mėginio savybės nepasikeistų; 4) mėginys turėtų būti paimtas pagal tyrimo metodą ir būti pakankamas analizei. Teisinga išvada apie analizuojamos medžiagos savybes galima gauti tik tuo atveju, jei laikomasi visų mėginių ėmimo taisyklių ir procedūrų. Ginčas tarp šalių kilo dėl žuvies produktų – žuvies konservų kokybės, imant mėginius konservų kokybei patikrinti taikytinas Standartas. Paimant mėginius minimo Standarto reikalavimų nebuvo laikomasi, mėginiai paimti šurkščiau pažeidžiant Standarte įtvirtintus reikalavimus.
- 39.5. Teismai be jokio teisinio pagrindo nusprendė, kad atsakovė tinkamai taikė Sutarties 7.5 punktą ir pagrįstai nutraukė visą Sutarties dalį, susijusią su skumbės aliejuje konservų tiekimu. Teismų išvada yra visiškai nepagrįsta ir nesuderinama su sutarčių aiškinimo taisyklėmis. Trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ gaminama produkcija yra tinkama vartoti ir atitinka visus tokiai produkcijai keliamus reikalavimus. Skundžiamu sprendimu nėra nustatyta, kad trečiojo asmens produkcija būtų buvusi nekokybiška, nesaugi ir netinkama vartoti, todėl už ją turi būti atsiskaityta. Atsakovė, sunaudojusi iš ieškovės gautą trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ patiektą kokybišką žuvies konservų produkciją, tačiau atsisakydama už ją atsiskaityti, akivaizdžiai elgiasi nesąžiningai ir piktnaudžiauja teise.
- 39.6. Tyrimų laboratorija UAB „Eurofins Labtama Lietuva“ nėra Nacionalinio akreditacijos biuro prie Ūkio ministerijos akredituota atlikti juslinės analizės tyrimus, ji neturi teisės atlikti tokius tyrimus. Todėl šios tyrimų laboratorijos surašyti tyrimų protokolai ir nustatyti tyrimų rezultatai iš esmės yra niekiniai ir negaliojantys. Tuo atveju, jei ši tyrimų laboratorija ir galėtų atlikti juslinės analizės tyrimus, tai jos atlikti tyrimai negalėtų būti pripažinti galiojančiais dėl padarytų pažeidimų, o būtent nėra mėginio paėmimo akto, mėginio paėmimas vyko nesilaikant mėginio paėmimo procedūros ir galiojančių taisyklių, mėginio paėmimo metu nedalyvavo nei gamintojas (jo atstovas), kurio produkcija tiriama, nei kompetentingos valdžios institucijos atstovas.
- 39.7. Pirmosios instancijos teismas sprendime nepagrįstai nurodė, kad „gramatinis sąvokų „nutraukimas“ ar „atsisakymas“ aiškinimas nėra teisiskai reikšmingas – akivaizdu, jog, nustačius esminį sutarties pažeidimą tam tikroje pirkimo dalyje, dėl kurios galėjo būti sudaryta atskira viešojo pirkimo sutartis (šiuo atveju – dėl skumbės aliejuje konservų pardavimo), sutartis visoje atitinkamoje pirkimo dalyje turėjo būti nutraukta“. Tokia teismo išvada neturi jokio teisinio pagrindo ir iš esmės pažeidžia ieškovės, taip pat ir trečiojo asmens, teisėtus lūkesčius gauti atsiskaitymą už tinkamai įvykdytos sutarties dalį, t. y. pristatytą kokybišką produkciją. Sąvokų „nutraukimas“ ir „atsisakymas“ paskirtis yra skirtinga. Atsakovė būtų galėjusi nutraukti visą sutarties dalį dėl žuvies konservų, jei būtų įrodžiusi, kad visi žuvies konservai yra netinkami žmonių mitybai. Tačiau, kiek tai susiję su trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ produkcija, sutarties nutraukimas yra neteisėtas – trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ žuvies konservai, kuriuos įsigijo ieškovė ir pardavė atsakovei vykdydama Sutartį, yra kokybiški, byloje nebuvo nustatyta priešingai, šios aplinkybės neginčijo ir atsakovė.
40. Ieškovė UAB „Grūtė“ ir trečiasis asmuo „SIA Zentenes Žvijų Kombinat“ pateikė pareiškimus dėl prisidėjimo prie trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ kasacinio skundo, kuriuose palaiko šio asmens kasaciniame skunde nurodytus nesutikimo su žemesnės instancijos teismų priimtais sprendimais argumentus.
41. Atsakovė Europos socialinio fondo agentūra atsiliepime į ieškovės UAB „Grūtė“ pateiktą kasacinį skundą prašo skundą atmesti ir Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 20 d. sprendimą bei Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį palikti nepakeistus. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 41.1. Sutarties 7.5.2 punktas atsakovės prievolės nutraukti Sutartį privalomai nesieja su akredituotos laboratorijos tyrimų protokolais, pakanka institucijos ar kitos kompetentingos įstaigos kokybės patikros rezultatai. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad akreditacijos reikalavimas nebuvo nurodytas aktualioje Sutarties nuostatoje, vien tai, jog UAB „Eurofins Labtama Lietuva“ nėra akredituota atlikti tam tikrus tyrimus, visiškai nereikšminga, jog ji nelaikoma kompetentinga institucija Sutarties 7.5.2 punkto prasme. Be to, nors UAB „Eurofins Labtama Lietuva“ nebuvo akredituota atlikti konkrečius maisto produktų tyrimus, tačiau ji buvo akredituota atlikti laboratorinius tyrimus pagal LST EN

ISO/ISC 17025:2005 standartą. Taigi nėra pagrindodaryti išvadą, jog ši įmonė apskritai nekompetentinga atlikti tyrimus. Ir pati ieškovė atsakovei teikė tos pačios laboratorijos 2018 m. liepos 12 d. atliktų jauslinių tyrimų ir histamino tyrimo protokolą Nr. TP18-10859. Taigi pačios ieškovės veiksmai rodo, kad ji šią laboratoriją laikė tinkama (kompetentinga) produktų kokybės rodikliams įvertinti.

- 41.2. Ieškovė nepagrįstai akcentuoja vien UAB „Eurofins Labtama Lietuva“ atliktus tyrimus kaip pagrindą nutraukti Sutartį. Iki Sutarties nutraukimo datos atsakovė buvo gavusi ir Instituto išvadą, šios taip pat patvirtino produktų netinkamumą.
- 41.3. Ieškovės abejonės dėl galimai netinkamų produktų sandėliavimo sąlygų paneigia aplinkybės, kad žuvies konservai, kurių mėginiuose nustatytas viršytas histamino kiekis, buvo laikomi išimtinai tik sandėliuose ir dalinimo punktuose, turinčiuose Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos išduotus maisto tvarkymo subjektų pažymėjimus.
- 41.4. Dalis ieškovės pateiktų tyrimų protokolų apskritai buvo pripažinti negaliojančiais dėl jų klastojimo. Šiaulių apylinkės teismas 2019 m. gegužės 24 d. baudžiamuoju įsakymu baudžiamojame byloje [Nr. 1-1041-953/2019](#) pripažino ieškovės darbuotoją kaltu dėl atsakovei pateiktų mikrobiologinių tyrimų protokolų suklastojimo. Didelė dalis ieškovės pateiktų tyrimų protokolų yra atlikti po to, kai produktai buvo pristatyti atsakovei ir atsakovė informavo apie nustatytus neatitikimus, todėl, papildomai įvertinus tai, kad įsiteisėjusiu teismo baudžiamuoju įsakymu buvo pripažintas dokumentų klastojimo faktas, atsakovei pagrįstai kyla abejonių ir dėl šių protokolų tikrumo bei teisėtumo. Be to, šie ieškovės inicijuoti tyrimai buvo atlikti tiriant ne atsakovei pateiktą, o pačios ieškovės turimą produkciją, todėl nėra aktualūs sprendžiant būtent dėl atsakovei pagal Sutartį pateiktos produkcijos kokybės.
- 41.5. Netinkamumas žmonių mitybai neabejotinai buvo nustatyta, kad ne viena, bet dvi partijos buvo netinkamos žmonių mitybai. Be to, 9 partijų atveju nustatyti dar ir nukrypimai nuo Sutartyje įtvirtintų jauslinių rodiklių. Taigi nėra pagrindo manyti, kad tai tėra tik nereikšmingas vienkartinio pobūdžio trūkumas, leidžiantis tikėtis tinkamo sutarties vykdymo ateityje. Atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų būdu sudarytoje Sutartyje yra nustatyta aiški jos nutraukimo tvarka, kuri buvo paviešinta visiems potencialiems pirkimo dalyviams, bet koks lengvatų taikymas ieškovei ir nukrypimas nuo įtvirtintų Sutarties nuostatų (t. y. faktinis Sutarties keitimas) būtų nesuderinamas su VPĮ 89 straipsnio reikalavimais. Šis keitimas būtų laikomas esmini (draudžiamu), nes dėl pakeitimo ekonominė pirkimo sutarties pusiausvyrą pasikeistų ieškovės naudai taip, kaip nebuvo aptarta pradinėje sutartyje.
- 41.6. Pagal Sutarties nuostatas pareiga įrodyti produktų kokybę ir siekiant gauti apmokėjimą tenka ieškovei, todėl atmetini ieškovės argumentai, kad būtent atsakovė turėjo įrodyti visų produktų, už kuriuos atsisakė apmokėti, netinkamumą. Kasaciniame skunde tėra tik deklaratyviai nurodoma, kad neva pateikti protokolai pagrindžia atitiktį Sutarties reikalavimams, tačiau nei paaiškinama, kurie konkrečiai protokolai kuriuos reikalavimus pagrindžia, nei paneigami teismų nurodyti argumentai, kodėl nesiremama tam tikrais ieškovės pateiktas įrodymais.
- 41.7. Ieškovė nepagrįstai nurodo, jog atsakovė visą bylos nagrinėjimo laikotarpį nepateikė informacijos apie turimą konservų likutį. Atsakovė šią informaciją pateikė dar iki bylos nagrinėjimo teisme – 2018 m. rugsėjo 13 d. rašte. Tai, kad ieškovei likučiai buvo žinomi, patvirtina ir jos pačios į bylą teikta sutartis tarp atsakovės ir UAB „BalticShipping centre“, kurios priede ir yra nurodyti žuvies konservų likučiai pagal atskirus sandėlius. Šį klaidinimo faktą nustatė ir apeliacinės instancijos teismas.
- 41.8. Viso teisminio ginčo metu ieškovė reikalavo tik pripažinti Sutarties nutraukimą neteisėtu bei sumokėti už pristatytas prekes. Teismai aiškiai ir išsamiai pasisakė dėl abiejų reikalavimų. Ieškovė niekuomet neprašė grąžinti neišdalintų produktų likučių. Tikėtina, dėl to, kad toks grąžinimas jai būtų nenaudingas, kadangi sukeltų papildomų išlaidų dėl nebegaliojančių produktų utilizavimo. Kadangi produktų grąžinimas šiuo atveju visiškai neprasmingas, restitucijos taikymo aspektu teismams beliko tik įvertinti, ar egzistuoja pagrindas apmokėti ieškovės pristatytas prekes. Kaip matyti iš teismų sprendimų motyvų, nors to konkrečiai nenurodė, tačiau teismai faktiškai išnagrinėjo restitucijos taikymą pasisakydami dėl atsakovei pristatytos produkcijos apmokėjimo ir sprenddami, kad atsakovės laikomų produktų grąžinimas yra nebegalimas dėl jų galiojimo termino pasibaigimo.
- 41.9. Ieškovė nepagrįstai susiaurina esminių teismų argumentus ir tokiu būdu kasaciniame skunde pateikia iškreiptą vaizdą, tarsi teismai būtų vadovavęsi tik spekuliatyviais atsakovės pateiktais argumentais. Ieškovės vertinimas, kad sprendimai priimti atsižvelgiant tik į atsakovės pateiktus tyrimų protokolus, gautus varstotojų skundus ir konservų nuotrauką, yra visiškai nepagrįstas ir neatitinka realios faktinės situacijos (teismų sprendimų motyvų visumos). Analizuojant teismų sprendimus matyti, kad teismai aiškiai pasisakė, kodėl ieškovės argumentai pripažinti nepagrįstais. Teismai taip pat motyvavo, kodėl nesiremama tam tikrais ieškovės pateiktais įrodymais (pavyzdžiui, tyrimų protokolais), akcentavo, kad vidinis įsitikinimas dėl tam tikrų aplinkybių tikėtino egzistavimo susiformuoja pagal įrodymų visumą.
- 41.10. Ieškovė, akcentuodama sutarčių teisės taisyklių nuostatas, nepagrįstai nutyli, kad Sutartis buvo sudaryta viešojo pirkimo būdu, todėl pirmiausia reikėtų vertinti ne [CK](#), bet specialiojo teisės akto (VPĮ) reikalavimus. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-534/2014](#) konstatuota, kad VPĮ pripažįstamas *specialis* (specialusis įstatymas) tiek [CK](#), tiek kitų teisės aktų atžvilgiu; kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPĮ atžvilgiu, t. y. pirmiausia reikia taikyti galiojančias VPĮ nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai VPĮ nereguliuoja tam tikro klausimo arba VPĮ normose įtvirtintos blanketinės nuostatos.
- 41.11. Bendradarbiavimo aspektu visiškai sutinka su apeliacinės instancijos teismo vertinimu, kad, nustačiusi esminio Sutarties pažeidimo sąlygas, atsakovė neturėjo teisinio pagrindo ginčo santykiuose su ieškove prioritetą teikti bendradarbiavimo pareigai. Kompetentingoms tyrimo laboratorijoms nustačius per didelį histamino kiekį pateiktuose produktuose, t. y. patvirtinus, jog produktas nėra tinkamas žmonių mitybai, taip pat atsakovei nustačius, kad Sutarties 7.5.2 punkto nuostata įtvirtina pareigą šiuo atveju nutraukti Sutartį dalyje, neliko prasmės organizuoti naujų susitikimų ir diskutuoti dėl ieškovės siūlomo „kompromiso“. Todėl nėra pagrindo sutikti su ieškovės argumentais, jog atsakovė nukrypo nuo šiuo atveju aktualių sutarčių teisės taisyklių ir neužtikrino pakankamo bendradarbiavimo su ieškove.
42. Atsakovė Europos socialinio fondo agentūra atsiliepime į trečiojo asmens „SIA Zentenes Zivju Kombinati“ pateiktą kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 20 d. sprendimą bei Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį palikti nepakeistus. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 42.1. Tai, kad trečiajam asmeniui „SIA Zentenes Zivju Kombinati“ nebuvo įteikti procesiniai dokumentai, nulėmė išimtinai tik jo paties veiksmai ir (ar) neveikimas, o pirmosios instancijos teismas, siekdamas informuoti šį asmenį apie teismo procesą, dėjo pakankamas pastangas. Pirmosios instancijos teismas ilgai ir nuosekliai (2019 m. sausio–gruodžio mėn.) įvairiais būdais bandė trečiąjį asmenį informuoti apie nagrinėjamą bylą (dokumentus kelis kartus siuntė trečiojo asmens registruoto buveinės adresu: Maskavas iela 20-2, Rīga; taip pat trečiojo asmens interneto svetainėje nurodytu el. pašto adresu konservi@inbox.lv; galiausiai dokumentai siųsti ir kitu antstolio nurodytu adresu: Zentene, Zentenes raj., Tukuma novads, LV-3123). Nors nė vienu iš nurodytų būdų procesinių dokumentų įteikti nepavyko, tačiau šios aplinkybės akivaizdžiai įrodo, jog teismas, siekdamas informuoti trečiąjį asmenį apie nagrinėjamą bylą, buvo aktyvus ir skirtingais būdais bei adresais bandė įteikti procesinius dokumentus. Procesiniai dokumentai, vadovaujantis Reglamento Nr. 1393/2007 nuostatomis, buvo teikti du kartus atskirais adresais (buveinės adresu 2019 m. balandžio 2 d. ir kitu antstolio nurodytu žinomu adresu 2019 m. spalio 25 d.), t. y. taip, kaip to reikalauja šiuo atveju aktualios kasaciniame skunde detalai aptartos Reglamento Nr. 1393/2007 ir Latvijos teisės aktų nuostatos.
- 42.2. Vadovaujantis Reglamentu Nr. 1393/2007 ir aktualiais Latvijos teisės aktais, procesiniai dokumentai Latvijoje įsteigtam ūkio

subjektui teikti per antstolius, t. y. tokiu būdu, koki įtvirtina Latvijos CPJ 81 skyriaus nuostatos. Šiuo būdu dokumentus buvo bandyta įteikti du kartus (2019 m. balandžio 2 d. ir 2019 m. spalio 25 d.) dviem skirtingais adresais (Maskavas iela 20-2, Rīga, ir Zentene, Zentenes raj., Tukuma novads, LV-3123). Nepavykus dokumentų pristatyti pirmuoju adresu (Maskavas iela 20-2, Rīga), dokumentus pakartotinai ta pačia tvarka buvo siekta pristatyti kitu antstolio žinomu adresu (Zentene, Zentenes raj., Tukuma novads, LV-3123). Taigi, dokumentai teikti taip, kaip to reikalauja Ministrų kabineto nutarimo Nr. 444 „Dėl antstolio vykdomo dokumentų įteikimo“ nuostatos.

- 42.3. Pirmosios instancijos teismo 2019 m. birželio 19 d. gautame Latvijos įgaliosios institucijos pranešime dėl procesinių dokumentų įteikimo (teiktame anglų kalba) nebuvo informacijos apie tai, kad antstolis būtų identifikavęs papildomą trečiojo asmens adresą, t. y. Latvijos institucija tinkamai neįvykdė pareigos pranešti apie nustatytą kitą adresą. Latvijos institucijos pareiga informuoti apie nustatytą naują adresą įtvirtinta Ministrų kabineto nutarimo 44 punkte. Tai, kad antstolis nustatė papildomą trečiojo asmens adresą (Zentene, Zentenes r., Tukuma apskr., LV-3123), buvo nurodyta tik kartu su pranešimu pateiktame iš latvių kalbos neišverstame antstolio 2019 m. birželio 12 d. akte Nr. 00027/054/2019-AKT. Nors Latvijos institucija buvo padariusi klaidą, pirmosios instancijos teismas atliko visus būtinius veiksmus pagal Latvijos teisę (nurodytas tik vienas papildomas bandymas įteikti dokumentus, jei antstolis nurodo esant kitą adresą).
- 42.4. Trečiasis asmuo, grįsdamas savo poziciją, nenurodo jokių neva teismo neatliktų pareigų, kurias konkrečiai nustatytų ginčui aktualūs Europos Sąjungos ar Latvijos teisės aktai. Taigi aplinkybė, kad teismas dokumentus siuntė ir el. paštu, t. y. taikė papildomas teisės aktuose neįtvirtintas priemones, ne įrodo, kad teismas nesivadovavo tam tikrais teisės aktais, bet tik patvirtina, jog teismas dėjo maksimalias pastangas – didesnes, nei įpareigoja teisės aktai.
- 42.5. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju dokumentų įteikimas susijęs su tarptautiniu elementu, apsunkinančiu ir prailginančiu jų įteikimo procesą, tai, kad trečiojo asmens atstovas A. L. akivaizdžiai piktybiškai atsisakė priimti įmonei skirtus dokumentus, taip pat tai, kad dokumentai nebuvo įteikti ne atstovui, bet tik trečiajam asmeniui, įvertinus proporcingumo ir proceso ekonomiško bei koncentruotumo principus, nėra pagrindo sutikti su trečiuoju asmeniu, kad teismas turėjo bandyti dokumentus teikti minėto valdybos nario gyvenamosios vietos adresu ar bandyti juos įteikti kitiems darbuotojams. Vien dokumentų teikimas nurodytais būdais užtruko beveik vienus metus, todėl bandymas teikti dokumentus papildomais būdais įmonei, kuri akivaizdžiai vengia juos priimti, būtų tik nepagrįstai užvilkinęs teismo procesą.
- 42.6. Vien tai, kad apeliacinės instancijos teismas atskirai neaptarė, ar trečiasis asmuo gali reikalauti naujo teismo proceso, atitinkančio rungimosi principą, jokių būdu neįrodo teismo priimtos nutarties neteisėtumo. Apeliacinės instancijos teismas faktiškai įgyvendino šią galimybę priimdamas ir nagrinėdamas skundą.
- 42.7. Trečiasis asmuo, teikdamas nepagrįstą kasacinį skundą ir sąmoningai veikdamas prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą, piktnaudžiauja procesinėmis teisėmis. Dėl to šiuo atveju esama pakankamo pagrindo tokius trečiojo asmens nesąžiningus veiksmus laikyti piktnaudžiavimu procesinėmis teisėmis [CPK 95 straipsnio](#) prasme ir taikyti šio straipsnio 2 dalyje nustatytą baudą.
43. Atsakovė Europos socialinio fondo agentūra atsiliepime į trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ pateiktą kasacinį skundą prašo skundą atmesti ir Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. liepos 20 d. sprendimą bei Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį palikti nepakeistus. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 43.1. Trečiasis asmuo nepagrįstai teigia, jog teismai rėmėsi tyrimų rezultatais, kurie neva gauti nesilaikant imperatyvios mėginių ėmimo procedūros. Teismai teisingai nurodė, kad šiuo atveju mėginiai imti ne vykdant valstybinę maisto ir veterinarinę kontrolę, o siekiant įvertinti prievoles, kylancias iš sutartinių santykių, įvykdymo tinkamumą. Taigi Nurodymų nuostatos bet kokių atveju netaikomos atsakovės imtiems mėginiams. Tai vienareikšmiškai patvirtina ir Nurodymų 2 punktas. Be to, Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad Lietuvos standartai taikomi savanoriškai ir tampa privalomi tik savanoriškai pasirinkimą deklaravusiems subjektams. Kadangi atsakovė nėra jokia forma to deklaravusi, akivaizdu, jog standarto reikalavimai jai netaikomi.
- 43.2. Vien tai, jog imant mėginius nebuvo vadovaujamasi Standartu, jokių būdu neįrodo, kad ši procedūra buvo vykdoma netinkamai. Pažymėtina, kad, teikiant mėginius Institutui, atsitiktine tvarka atrinkta net po 9 mėginius. Konservai buvo vežami šaltkreipšyje, šis buvo laikomas keleivio vietoje, kur yra kondicionierius, taip pat gabenant konservai (per naktį) buvo laikomi šaldytuve. Taigi tokiu būdu buvo užtikrinta, kad konservai nebūtų laikomi aukštesnėje nei +25 laipsnių temperatūroje, kaip ir reikalaujama gamintojo.
- 43.3. Sutartis buvo sudaryta ne atsakovės ir trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“, bet atsakovės ir ieškovės. Trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ šiuo atveju tėra tiekėjo pasitelktas gamintojas, kuris nėra siejamas su atsakove jokiais sutartiniais santykiais. Taigi Sutarties nutraukimo teisėtumui šio trečiojo asmens argumentai yra visiškai nereikšmingi.
- 43.4. Akreditacijos reikalavimas nebuvo įtvirtintas aktualioje Sutarties nuostatoje, todėl vien tai, kad UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ nėra akredituota atlikti tam tikrus tyrimus, visiškai nereikia, jog ji nelaikoma kompetentinga institucija Sutarties 7.5.2 punkto prasme. Nors ši laboratorija nebuvo akredituota atlikti konkrečius maisto produktų tyrimus, tačiau ji buvo akredituota atlikti laboratorinius tyrimus pagal LST EN ISO/IEC 17025:2005 standartą. Taigi nėra pagrindų manyti išvadą, jog ši įmonė apskritai nekompetentinga atlikti tyrimus. Be to, UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ rezultatus dėl histamino kiekio patvirtino ir vėliau atlikti akredituotos įstaigos – Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto tyrimai.
- 43.5. Sutarties I priede „Techninė specifikacija“ dėl skumbės aliejuje konservų nurodyta, kad minėti konservai, be kitų teisės aktų, turi atitikti ir Reglamento Nr. 2073/2005 reikalavimus, kurio I priedo I skyriaus 1.26 punkte nustatyta 200 mg/kg histamino riba (M) žuvininkystės produktams. Šio reglamento I priedo I skyriuje nurodyta, kad produkto mikrobiologinė kokybė laikoma „nepatenkinama, jeigu <...> viena arba daugiau nustatytų verčių yra > M.“ Įvertinus tai, kad partijų Nr. 340L74A006096 ir LO-190782.2A024030 mėginių vertės viršijo šią ribą (M), pastarųjų partijų mikrobiologinė kokybė laikytina nepatenkinama. Todėl ieškovės pristatytų produktų netinkamumas, kaip jis apibūrinamas Sutartyje bei aktuose, buvo neabejotinai patvirtintas dviejų skirtingų partijų atveju ir net dviejų skirtingų nepriklausomų tyrimo laboratorijų.
- 43.6. Įvertinus tai, kad Sutartis suieškove sudaryta ne dėl vieno konkretaus produkto, bet dėl didelio skaičiaus skirtingų produktų (grikių kruopų, baltojo cukraus, rapsų aliejaus, skumbės aliejuje konservų ir konservuotų žemelių; ieškinio I priedas), Sutartyje pavartota sąvoka „atsisako“ aiškintina taip, jog, nustatius vieno iš nurodytų produktų netinkamumą žmonių mitybai, Sutartis yra nutraukiama tik dėl to produkto. Rengiant pirkimo dokumentus ir aprašant Sutarties nutraukimo atvejus, būtent pirmiau aprašytą atvejį ir buvo siekta įtvirtinti Sutartyje, t. y. pateiktas aiškinimas atitinka atsakovės valią ir šios nuostatos tikslą. Trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ teikiama aptariamų nuostatų interpretacija lenktų, kad atskiras sutarties sudariusio tiekėjo sutartis būtų nutraukiama ir tiekėjas traukiamas į nepatikimų tiekėjų sąrašą (VPĮ 91 straipsnis), o tiekėjas, sudaręs vieną sutartį, tokių pasekmių išvengtų, nors abiem atvejais tiekėjų veiksmams lenktų esminį sutarties pažeidimą, taigi ir pasekmės turėtų būti analogiškos.
- 43.7. Dėl pristatytos produkcijos apmokėjimo atsakovė nurodė, kad, vadovaudamasi Sutarties 4.3 punktu, ji turi teisę sustabdyti mokėjimą, jei sąskaitoje faktūroje nenurodytas sutarties numeris ar nurodyta neteisinga suma, ar nepateikti Sutartyje reikalaujami dokumentai (sąskaitos, kokybę patvirtinantys dokumentai, krovinio važtaraščiai ir kt.), ar sąskaita faktūra nepateikiama per „E. sąskaita“ portalą, kol tiekėjas ištaisys trūkumus. Sutarties 6.1 ir 6.2 punktai tiekėją įpareigoja pateikti tyrimo protokolus, patvirtinančius, kad pristatyti maisto produktai atitinka kokybės ir ženklinimo reikalavimus, nustatytus Sutarties I priede, be to, esant skirtingoms partijoms, šie dokumentai turi būti pateikiami atskirai kiekvienai maisto produkto partijai. Ieškovė nėra pateikusi visų tyrimų protokolų,

kurie privalo būti pateikiami, vadovaujantis Sutarties 6.2 punkto ir 1 priedo nuostatomis.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl tinkamo informavimo apie teismo procesą ir teisės būti išklausytam atsisakymo

44. Trečiasis asmuo „SIA Zentenes Zivju Kombinats“ teigia, kad nagrinėjamu atveju priimti teismų sprendimai turi būti panaikinti dėl absoliutaus jų negaliojimo pagrindo, kadangi trečiasis asmuo „SIA Zentenes Zivju Kombinats“ nebuvo tinkamai informuotas apie teismo procesą. Trečiasis asmuo kvestionuoja apeliacinės instancijos teismo išvadą, kad jis pats savo veiksmais atsisakė teisės būti išklausytam. Anot trečiojo asmens, pirmosios instancijos teismas du iš trijų kartų procesinius dokumentus įteikė Latvijos teisės aktams prieštaraujančia tvarka, o tai neatitinka Reglamento Nr. 1393/2007 7 straipsnio 1 dalies.
45. Europos Sąjungos valstybėse narėse teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimas civilinėse bylose sureguliuotas Reglamentu Nr. 1393/2007, kuris yra taikomas visuotinai, privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 288 straipsnio 2 dalis). Būdai, kuriais gali būti įteikti teisminiai dokumentai civilinėse ir komercinėse bylose, nurodyti Reglamento Nr. 1393/2007 2 ir 13–15 straipsniuose. Reglamentu Nr. 1393/2007 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gaunančioji agentūra pati įteikia dokumentą arba paveda kitiems jį įteikti pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę arba perduodančiosios agentūros reikalaujamu konkrečiu būdu, jeigu tas būdas neprieštarauja minėtos valstybės narės teisei. To paties straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad gaunančioji agentūra turi imtis visų būtinų priemonių, kad dokumentas būtų įteiktas kuo greičiau ir bet kuriuo atveju per vieną mėnesį nuo dokumento gavimo. Jeigu nebuvo įmanoma įteikti dokumentą per vieną mėnesį nuo jo gavimo, gaunančioji agentūra: a) nedelsdama informuoja perduodančiąją agentūrą, pateikdama jai 1 priede pateiktos tipinės formos pažymėjimą, kuris parengiamas laikantis 10 straipsnio 2 dalyje nurodytų sąlygų; ir b) toliau imasi visų būtinų priemonių, kad dokumentas būtų įteiktas, išskyrus atvejus, kai perduodančioji agentūra nurodė kitaip, kai įteikimas gali būti įmanomas per pagrįstą laikotarpį.
46. Nagrinėjamu atveju trečiasis asmuo kvestionuoja pirmosios instancijos teismo atliktą procesinių dokumentų įteikimą, teigdamas, kad procesinių dokumentų įteikimas yra laikomas tinkamu tuomet, kai jie įteikiami trečiojo asmens registruotos buveinės ar kitu jo adresu, o ne skambinant ir reikalaujant atvykti juos pasiimti.
47. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktikoje pažymėta, kad Reglamentu Nr. 1393/2007 siekiama pagerinti ir paspartinti teisminių dokumentų perdavimą tarp valstybių narių (ESTT 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *Weiss und Partner*, C-14/07, ir 2009 m. birželio 25 d. sprendimas byloje *Roda golf & Beach Resort*, C-714/08). Tačiau šių tikslų negalima siekti kaip nors susilpninant dokumentų gavėjų teisę į gynybą, išplaukiančią iš teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje ir 1950 m. lapkričio 4 d. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalyje.
48. Tarpvalybiniame civiliniame procese turi būti užtikrinama, kad dokumentai bus įteikiami operatyviai, kartu apsaugant adresato teisę į teisminę gynybą tinkamai įteikus dokumentus. Tinkamas dokumentų įteikimas (ypač dokumento apie bylos iškėlimą) reiškia, kad adresatas ne tik žino apie civilinio proceso pradžią, bet ir gali suprasti bylos esmę, apimtį, taikomas proceso taisykles ir efektyviai gintis (ESTT 2017 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Andrew Marcus Henderson prieš Novo Banco SA*, C-354/15, par. 72–73).
49. Kadangi dokumentus įteikiant Reglamento Nr. 1393/2007 nustatyta tvarka privaloma užtikrinti teisę į teisingą teismą, nagrinėjamu atveju aktuali ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktika dėl Konvencijos 6 straipsnio nuostatų aiškinimo.
50. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje neįtvirtintas konkretaus procesinių dokumentų įteikimo būdas (EŽTT 2004 m. vasario 5 d. sprendimas dėl priimtumo byloje *Bogonos prieš Rusiją*, peticijos Nr. 68798/01; 2017 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Karakutsya prieš Ukrainą*, peticijos Nr. 18986/06, par. 53), tačiau bendrasis teisės į teisingą teismą principas reikalauja, kad visos šalys civiliniame procese turėtų galimybę susipažinti bei komentuoti pastabas ar pateiktus įrodymus, taip siekdamas daryti įtaką teismo sprendimui. Visa tai suponuoja, kad galimybė bylos šalims dalyvauti teisminiame nagrinėjime išplaukia iš Konvencijos 6 straipsnio paskirties ir tikslų (EŽTT 2016 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Gyuleva prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 38840/08, par. 35). Šalių lygiateisiškumo principas, kuris yra teisės į teisingą teismą sudedamoji dalis, reikalauja, kad kiekvienai bylos šaliai būtų sudaryta tinkama galimybė pristatyti savo poziciją tokiomis sąlygomis, kad ji neatsidurtų žymiai blogesnėje padėtyje negu priešinga bylos šalis (EŽTT 2017 m. sausio 17 d. sprendimas byloje *Gakharia prieš Gruziją*, peticijos Nr. 30459/13, par. 32).
51. EŽTT yra pabrėžęs, kad tais atvejais, kai civilinės bylos išnagrinėjamos nedalyvaujant vienai iš proceso šalių, reikia įvertinti šias aplinkybes: pirma, ar teismas buvo pakankamai rūpestingas (angl. *diligent*), informuodamas šalis apie teisminį procesą, ir ar šalys gali būti laikomos atsisakiusiomis savo teisės stoti prieš teismą ir gintis; antra, ar nacionalinė teisė suteikia galimybę asmenims, sužinojusiems apie prieš juos priimtą teismo sprendimą, reikalaui naujo teismo proceso, atitinkančio rungimosi principą (EŽTT 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, peticijos Nr. 7942/05, par. 80; 2015 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Aždajić prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 71872/12, par. 53).
52. Remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis [CPK 179 straipsnio](#) 3 dalis) matyti, kad 2019 m. sausio 7 d. vykusio teismo posėdžio metu buvo patenkintas ieškovės prašymas dėl trečiųjų asmenų įtraukimo į bylą. Pirmą kartą teismo pranešimas dėl atsiliepimo į ieškinį pateikimo tretiesiems asmenims, tarp jų ir trečiajam asmeniui „SIA Zentenes Zivju Kombinats“, buvo išsiųstas 2019 m. sausio 8 d. registruotos buveinės adresu – Maskavas iela 20-2, Ryga, Latvija. Iš byloje esančio Latvijos Respublikos prisiėmusios teismo antstolės 2019 m. sausio 28 d. akto matyti, kad pirmąjį kartą teismo dokumentų trečiajam asmeniui „SIA Zentenes Zivju Kombinats“ įteikti nepavyko. 2019 m. balandžio 2 d. teismo procesiniai dokumentai šiam trečiajam asmeniui išsiųsti, remiantis Reglamentu Nr. 1393/2007 nuostatomis, adresu Maskavas iela 20-2, Riga, Latvija. Iš byloje esančio Latvijos Respublikos įgaliotosios antstolės P. Berzinos (P. Berzina) 2019 m. gruodžio 20 d. akto matyti, kad dar kartą dokumentų trečiajam asmeniui „SIA Zentenes Zivju Kombinats“ kitu adresu: Zentene, Tukuma novads, Latvija LV-2123, įteikti taip pat nepavyko. Kadangi antstolei buvo žinomas šios bendrovės valdybos nario A. L. kontaktinis telefonas, antstolė susisiekė su šiuo asmeniu ir jis pažadėjo atvykti į biurą 2019 m. gruodžio 9 d. Kadangi valdybos narys nurodė dieną neatvyko, antstolė su juo susisiekė pakartotinai. A. L. pažadėjo atvykti 2019 m. gruodžio 11 d., nurodė, kad sutartu laiku neatvyko, kadangi pamiršo. 2019 m. gruodžio 18 d. antstolė pakartotinai atvyko į trečiojo asmens „SIA Zentenes Zivju Kombinats“ nurodytą buveinę, tačiau vartai buvo užrakinti, o su valdybos nariu telefonu susisiekti nepavyko. Antstolė konstatavo, kad dokumentai nėra įteikti, kadangi jų neįmanoma įteikti, asmuo, kuriam skambinama, vengia atvykti atsiimti pristatomų dokumentų.

53. Apeliacinės instancijos teismas taip pat nustatė, kad ieškovės atstovo siųstą pirmosios instancijos teismo sprendimą, nors ir adresuotą registruotos buveinės adresu bei elektroninio pašto adresu, trečiasis asmuo „SIA Zentenes Žuvų Kombinas“ priėmė ir savo neva pažeistas teises ėmėsi ginti atstovavimo su advokatu sutartį sudarydamas per tą patį atstovą – A. L. Apeliacinės instancijos teismas vertino, kad ši aplinkybė patvirtina, jog A. L. yra ne formaliai, o realiai trečiojo asmens interesams atstovaujantis asmuo, turintis įgaliojimą prisiimti teises ir pareigas šio asmens vardu, todėl pirmiau nurodytas jo elgesys, kai, žinodamas apie trečiajam asmeniui norimus įteikti teismo procesinius dokumentus ir suvokdamas tokių dokumentų neatsiėmimo galimas teisinės pasekmės, jis vengia atsiimti jam teismo siunčiamus dokumentus, nesudaro pagrindo spręsti apie nagrinėjamo atveju pažeistą apelianto teisę būti išklausytam.
54. Nors EŽTT praktikoje pabrėžiamas reikalavimas informuoti apie teismo procesą asmeniškai (EŽTT 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, peticijos Nr. 7942/05, par. 76), Konvencija taip pat reikalauja organizuoti teismo procesą tokiu būdu, kad būtų užtikrintas greitas ir efektyvus teisminis procesas (EŽTT 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Zavodnik prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 53723/13, par. 72). Todėl turi būti užtikrintas balansas tarp efektyvaus teismo proceso ir dokumentų adresato interesų (EŽTT 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Zavodnik prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 53723/13, par. 75). Spręsdamas ginčus dėl informavimo apie teismo procesą, EŽTT taiko abstraktų rūpestingumo (stropumo) (angl. *diligence*) reikalavimą (EŽTT 2016 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Gyuleva prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 38840/08, par. 51). Nors rūpestingumo reikalavimas nėra apibrėžtas, tačiau teisėjų kolegijos vertinimu, bylų, kuriose jis taikomas, analizė leidžia teigti, kad jis yra susijęs su valstybių narių vidaus institucijų (visų pirma teismų) veiksmų vertinimu, t. y. kokių pastangų buvo intasi siekiant tinkamai informuoti apie teismo procesą.
55. Atsižvelgdama į teismų nustatytas aplinkybes, kurių trečiasis asmuo nekvestionuoja, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamo atveju pirmosios instancijos teismas pakankamai rūpestingai siekė įteikti procesinius dokumentus trečiajam asmeniui „SIA Zentenes Žuvų Kombinas“, išnaudojo visus įmanomus būdus įteikti procesinius dokumentus trečiajam asmeniui, ir nors šių dokumentų įteikti asmeniškai nepavyko, teismui kilo pareiga užtikrinti greitą ir efektyvų teisminį procesą. Trečiojo asmens kasaciniame skunde nurodomi deklaratyvūs argumentai, kad trečiojo asmens atstovas galėjo nepasitikėti antstolės skambučiu dėl pasaulyje paplitusių telefoninių sukčių, nesudaro pagrindo byloje priimti kitokią išvadą.

Dėl įrodymų vertinimo

56. Ieškovė ir trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ pateiktus kasacinius skundus, be kita ko, grindžia įrodymų vertinimo taisyklių pažeidimu. Tiek ieškovė, tiek trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ teigia, kad teismai nepagrįstai laikė įrodymą (žuvies konservų tyrimo protokolą) dėl žuvies konservų neatitikties kokybės reikalavimams tinkamu, kadangi tyrimo mėginiai paimti nesilaikant imperatyvių teisės normų reikalavimų. Taip pat ieškovė nurodė, kad teismai nesivadovavo jos pateiktu žuvies konservų tyrimo protokolu, nors nebuvo nustatyti jokie šio įrodymo trūkumai. Trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ nurodė, kad UAB „Eurofins Labtama Lietuva“ nebuvo kompetentinga institucija atlikti ginčo produkcijos tyrimus, kadangi nebuvo akredituota šioje srityje.
57. Įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą civiliniame procese reglamentuoja [CPK 176–185](#) straipsniai. Kasacinio teismo praktika įrodymų tyrimo ir vertinimo klausimais yra išplėtotą ir nuosekli. Teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais. Įrodymų vertinimas turi būti grindžiamas įrodymų lygybės principu, laikantis nuostatos, kad visi įrodymai turi vienokią ar kitokią įrodomąją vertę ir kad nė vieno negalima nemotyvuotai atmesti ar laikyti svaresniu, išskyrus įstatyme nurodytas išimtis. Be to, vertindamas konkrečioje byloje surinktus faktinius duomenis, teismas privalo vadovautis ir teisingumo, protingumo, sąžiningumo kriterijais ([CPK 3 straipsnio 7](#) dalis). Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadas apie tam tikrą įrodinėjimo dalykų konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą. Teismų išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodytumo turi būti logiškai pagrįstos bylos duomenimis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-200-219/2015](#) ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika).
58. Teisėjų kolegija, susipažinusi su bylos duomenimis, teismų priimtais procesiniais sprendimais, nusprendžia, jog šiuo atveju nėra pagrindo pritarti ieškovės UAB „Grūstė“ ir trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ kasacinių skundų argumentams dėl netinkamo teismų atliktų įrodymų vertinimo.
59. Teisėjų kolegijos vertinimu, teismai pagrįstai nusprendė, kad nagrinėjamo atveju paimant žuvies konservų mėginius LST ISO 1613:2000 standartas ir Nurodymai nėra taikomi.
60. Visų pirma pažymėtina, kad Standarto 5.3 skirsnyje reglamentuojamas tiriamasis mėginys. Pagal Standarto 5.3.1 punktą tiriamos gyvos, šviežios, atšaldytos, sušaldytos (įskaitant file), sūdytos, sūdytos su prieskoniais, marinuotos, vytintos, džiovintos ir rūkytos žuvys, faršas, švieži, atšaldyti, sušaldyti, vytinti ir rūkyti lašišinių žuvų produktai, pastos, sušaldytos žuvies blokai. Pagal minėto standarto 5.3.2, 5.3.3. ir 5.3.4 punktus tiriamos lašišinės žuvys, ikrai, kulinarijos produktai ir pusgaminiai. Tiek ieškovė, tiek trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ byloje laikėsi pozicijos, kad nagrinėjamo atveju paimant žuvies konservų mėginius turėjo būti taikomas Standartas, konkrečiai jo 5.4.2 punktas, reglamentuojantis mėginio paėmimą, jei žuvų ir jų produktų kokybę tiria kontrolės organizacijos. Atsižvelgdama į šiam punkte vartojamą sąvoką „kontrolės organizacija“, teisėjų kolegija neturi pagrindo nepritarti teismų išvadai, kad Standartas netaikytinas, kadangi ginčo produkcija buvo tirama vykdant ne valstybinę maisto ir veterinarijos kontrolę, bet sutartinių įsipareigojimų – tiekti tinkamos kokybės žuvies konservus – vykdymo tinkamumą kontrolę. Be to, kaip pagrįstai nurodė apeliacinės instancijos teismas, ginčo produkcija jau buvo sandarioje talpoje, todėl jos mėginių paėmimas pagal ieškovės ir trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ nurodomą Standartą būtų neįmanomas nepažeidžiant produkcijos pakuotės.
61. Antra, Nurodymų 2 punkte nustatyta, kad Nurodymai skirti VMVT pareigūnams, atliekantiems valstybinę maisto ir veterinarinę kontrolę, ir ūkio subjektams, kuriuose atliekama valstybinė maisto ir veterinarinė kontrolė, todėl atmesti kasacinių skundų argumentai ir dėl Nurodymų privalomumo atsakovei paimant ir pristatant mėginius tyrimams, kadangi atsakovė nelaikytina valstybinę maisto ir veterinarijos kontrolę atliekančiu subjektu.
62. Taip pat teisėjų kolegija neturi pagrindo nepritarti apeliacinės instancijos teismo išvadai, kad nagrinėjamo atveju Sutarties 7.5.2 punkte šalys nesusitarė dėl ieškovės produkcijos paėmimo kokybės įvertinimui taikytinų taisyklių. Taip pat byloje nėra duomenų, kad minėto standarto nuostatų, pateikdama ginčo produkciją kokybei įvertinti, būtų laikiusi ir pati ieškovė. Iš ieškovės ir bylų pateiktų žuvies konservų tyrimo protokolų matyti, kad tyrimams buvo pateikiama ginčo produkcija, kurios svoris nurodytas 240 g. t. y. būtent tokio svorio, kokio įprastai yra viena konservų dėžutė. Todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, darytina išvada, kad nagrinėjamo atveju labiau tikėtina, jog ir pati ieškovė nesilaikė minėto standarto nuostatų pateikdama ginčo produkciją kokybei įvertinti.
63. Taip pat teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su ieškovės kasacinio skundo teiginiu, kad teismai nepagrįstai nesivadovavo ieškovės pateiktais žuvies konservų tyrimo protokolais, nors nebuvo nustatyti jokie jų trūkumai. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamos nutarties 78–79 punktuose aiškiai ir motyvuotai nurodė, kodėl nesiremia ieškovės pateiktais žuvies konservų tyrimo protokolais, t. y. todėl, kad šie tyrimo protokolai neatspindi ginčo produkcijos kokybės tinkamumo, nes atitinkamoms laboratorijoms tirti buvo pateikti ne atsakovei perduoti skumbinės aliejuje konservai. Teisėjų kolegijos vertinimu, teismai motyvuotai, išsamiai ir pagrįstai kaip nesusijusius su ginčo produkcija vertino ieškovės pateiktus tyrimo protokolus ir todėl pagrįstai jais nesirėmė.

64. Byloje taip pat argumentuojama, kad tyrimo laboratorija UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ nebuvo kompetentinga institucija atlikti ginčo produkcijos tyrimus, kadangi nebuvo akredituota šioje srityje, todėl jos tyrimo protokolais dėl netinkamos ginčo produkcijos kokybės negalėjo būti remiamasi. Nors teismai iš esmės sutiko, kad tyrimo laboratorija UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ nebuvo akredituota atlikti juslinius tyrimus, tačiau nustatė, kad pati ieškovė, siekdama pagrįsti savo tiekiamos produkcijos kokybę, naudojosi šios laboratorijos paslaugomis. Šios aplinkybės byloje ieškovė neginčija. Teisėjų kolegijos vertinimu, ši aplinkybė laikytina reikšminga sprendžiant dėl UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ atliktų tyrimo protokolų dėl ginčo produkcijos kokybės tinkamumo. Ieškovė, grįsdama savo tiekiamos produkcijos kokybę minėtos tyrimo laboratorijos rezultatais, leido atsakovei pagrįstai tikėtis dėl šios institucijos kompetencijos atlikti ginčo produkcijos kokybės tyrimus, siekiant nustatyti, ar tinkamai vykdomi sutartiniai įsipareigojimai tiekti tinkamos kokybės žuvies konservus. Todėl atmetini kaip nepagrįsti kasacinių skundų argumentai, kad nagrinėjamu atveju negalima remtis UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ atliktu ginčo produkcijos kokybės vertinimu.
65. Apibendrinama tai, kas pirmiau nurodyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad kasacinių skundų argumentai dėl netinkamo įrodymų vertinimo atmetini kaip nepagrįsti.

Dėl vienašalio sutarties nutraukimo teisėtumo ir restitucijos

66. Ieškovė kasaciniame skunde teigia, kad teismai nesiaiškino, dėl kokios tiksliai pristatytų prekių dalies Sutartis buvo nutraukta. Anot ieškovės, nors ginčas kilęs dėl mažos dalies prekių kokybės, likusi Sutarties dalis turėjo būti vykdoma. Ieškovė nurodo, kad teismai nepagrįstai netaikė [CK 6.200 straipsnyje](#) nustatytų šalių bendradarbiavimo ir kooperacijos principų bei principo vykdyti sutartį kitai šaliai kuo ekonomiškесniu būdu. Taip pat teigia, kad teismai netaikė *favor contractus* principo, nustatančio sutarties išsaugojimo prioritetą, taip pažeisdami ne tik [CK 6.217 straipsnį](#), bet ir UNIDROIT principus. Ieškovės teigimu, teismajietnesdami ieškinį, faktiškai nusprendė, kad nebegalioja visa Sutartis. Taip pat ieškovė argumentuoja, kad atsakovė nepagrįstai vienašališkai nutraukė sutartį atitinkamu momentu nesant egzistuojančio teisinio pagrindo.
67. Tuo tarpu trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ nesutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, kad gramatinis sąvokų „nutraukimas“ ar „atsisakymas“ aiškinimas nėra teisiskai reikšmingas, kadangi, nustačius esminį sutarties pažeidimą dėl tam tikros pirkimo dalies, dėl kurios galėjo būti sudaryta atskira viešojo pirkimo sutartis, sutartis dėl visos atitinkamos pirkimo dalies turėjo būti nutraukta. Trečiojo asmens teigimu, sąvokos „nutraukimas“ ir „atsisakymas“ turi skirtingą paskirtį. Atsakovė būtų galėjusi nutraukti visą sutarties dalį dėl žuvies konservų, jei būtų įrodžiusi, kad visi žuvies konservai yra netinkami žmonių mitybai.
68. Pagal [CK 6.217 straipsnio](#) 1 dalį šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pagal [CK 6.217 straipsnį](#) sutarties pažeidimas gali būti laikomas esminiu dviem pagrindais: pirma, pažeidimas gali būti laikomas esminiu pagal įstatymą; antra, šalys gali pačios susitarti, ką jos laikys esminiu pažeidimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-297/2012](#)).
69. [CK 6.217 straipsnio](#) 5 dalyje nustatyta, kad vienašališkai sutartis gali būti nutraukta joje nurodytais atvejais. Jeigu šalys susitarė, kad tam tikros sutarties sąlygos pažeidimas yra pagrindas vienašališkai nutraukti sutartį, tai nebūtina, kad jos būtų susitarusios šį pažeidimą vertinti kaip esminį. Sutartyje ir įstatyme išvardytų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų taikymo skirtumas yra tas, kad teismas netikrina, ar sutartyje įtvirtintas sutarties nutraukimo pagrindas savo pobūdžiu atitinka [CK 6.217 straipsnio](#) 2 dalies kriterijus. Tačiau sutartyje nurodytas nutraukimo pagrindas yra sutarties sąlyga, todėl teismo vertinamas ir kontroliuojamas sutarties sąlygų teisėtumo ir sąžiningumo aspektais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-114/2014](#)).
70. Net ir sutartį vienašališkai nutraukiant, kai tai joje nustatyta, paisant kontrahento teisėtų interesų, tokiu nutraukimu neturėtų būti padaroma neproporcingai didelė žala kontrahento teisėtiems interesams, lyginant su sutartį nutraukiančios šalies interesais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-348/2014](#)).
71. Pažymėtina, kad sutarties nutraukimas yra kraštutinė – *ultima ratio* – priemonė, kurios taikymui nepakanka vien formalaus pagrindo. *Favor contractus* principas įpareigoja šalį siekti išsaugoti sutartį, jeigu tai tik yra įmanoma. Viešasis interesas užtikrinti civilinių santykių stabilumą ir teisėtų lūkesčių apsaugą riboja sutarties šalies vienašalę iniciatyvą nutraukti sutartį, todėl nutraukiant sutartį turi būti atsizvelgiama ir į sutartį pažeidusios šalies interesus, taip užtikrinant šalių teisėtų interesų pusiausvyrą. Vis dėlto šių veiksmų svarba kartu nesuteikia teismui teisės suabsoliutinti *favor contractus* principo reikšmės sutartinuose santykiuose, taip paneigiant vienos iš sutarties šalių teisėtų interesų apsaugą. Sutartį pažeidusios šalies iniciatyva teismas gali patikrinti sutartyje nustatytų jos nutraukimo sąlygų ar sutarties nutraukimo teisėtumą. Jei šalių sutartos sąlygos prieštarauja bendriesiems teisės principams ([CK 1.5 straipsnis](#)), viešajai tvarkai ([CK 1.81 straipsnis](#)) ar imperatyviosioms įstatymo nuostatoms ([CK 6.157 straipsnis](#)), teismas gali (ir privalo) nukrypti nuo sutarties sąlygų turinio ir vadovautis teisės normomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-349/2013](#)).
72. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad sprendami dėl ginčų, kylančių iš viešųjų pirkimų teisinių santykių, *inter alia* (be kita ko), dėl sutarties vykdymo, teismai turi vertinti ne tik ginčo sutarties nuostatas, bet ir, atsizvelgdami į aplinkybę, jog ginčo sutartis buvo sudaryta viešojo pirkimo būdu, sutarties turinys turi būti nustatomas ir tiriant bei vertinant paskelbto viešojo pirkimo konkurso sąlygas, taip pat ir konkurso laimėtojo pasiūlymą, šalių elgesį vykdomi sutartį ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-220-969/2020](#), 46 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
73. Teismai, sprenddami su sutarčių vykdymu susijusius ginčus, turi nustatyti tikrąjį sutarties turinį, išaiškinti, kokias dalyvių tarpusavio teises ir pareigas sutartis sukūrė jos šalims; sutarties turinys – fakto klausimas, todėl bylą nagrinėjusių teismų išvados dėl sutarties turinio nustatymo kasacine tvarka gali būti peržiūrimos tik sutarčių aiškinimo taisyklių tinkamo aiškinimo ir taikymo aspektu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-384-916/2019](#), 40 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
74. Ginčo šalių sudarytoje Sutartyje buvo įtvirtinta, jog jei institucijos ar kitos kompetentingos kokybės patikros rezultatai parodo, kad maisto produktai neatitinka kokybės reikalavimų, nurodytų Sutarties 1 priede, ir išdalintas maisto produktas yra netinkamas žmonių mitybai, agentūra tokį Sutarties nuostatų pažeidimą laiko esminiu, pasinaudoja Sutarties įvykdymo užtikrinimu ir nutraukia Sutartį arba, kai Sutartis yra sudaroma su tuo pačiu tiekėju dėl kelių pirkimo dalių, atsisako tos (tų) pirkimo dalies (dalių) maisto produkto (produktų) teikimo, pagal kurią (kurias) tiekėjas netinkamai vykdo savo įsipareigojimus (Sutarties 7.5.2 punktas).
75. Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad atsakovė vienašališkai Sutartį nutraukė 7.5.2 punkto pagrindu. Šį nutraukimą atsakovė grindė UAB „Eurofins Labtarna Lietuva“ 2018 m. birželio 27 d. tyrimų protokole Nr. TP18-09892 užfiksuotais skumbrės aliejuje konservų (pagaminimo data 2018 m. balandžio 17 d., partijos Nr. 340L74A006096) juslinės analizės rezultatais – nustatytu specifiniu, karčiu skoniu, nepriimtiniu vartotojui, tos pačios dienos tyrimų protokole Nr. TP18-09891 užfiksuotais skumbrės aliejuje konservų (pagaminimo data 2018 m. balandžio 18 d., partijos Nr. 340L75A006096) juslinės analizės rezultatais – nustatytu stipriu specifiniu, karčiu cheminės kilmės skoniu, nepriimtiniu vartotojui, taip pat 2018 m. liepos 12 d. tyrimų protokole Nr. TP18-10823 užfiksuotais Atlanto skumbrės aliejuje (galiojimo data – 2020 m. balandžio 17 d., partijos Nr. 340L74A006096) histamino rezultatais – 411 mg/kg.
76. Pagal Sutarties 1 priede nurodytą Komisijos Reglamento (EB) Nr. 2073/2005 dėl maisto produktų mikrobiologinių kriterijų 1 priedo 1.26 punktą histamino riba – tarp 200 mg/kg (m) ir 400 mg/kg (M). Šio reglamento priede nurodyta, kad histamino žuviniškystės produktuose,

pagamintuose iš žuvų rūšių, kurios siejamos su dideliu histidino kiekiu, nepatenkinama, jei nustatyta vidutinė vertė viršija (m) arba daugiau nei c/n verčių yra tarp (m) ir (M) arba viena ar daugiau nustatytų verčių yra daugiau (M). Pagal Reglamento 7 straipsnio 2 dalį, kai tyrimai pagal 1 priedo 1 skyriuje nustatytus maisto saugos kriterijus duoda nepatenkinamus rezultatus, produktas arba maisto produktų partija pašalinama arba atsiunama pagal Reglamento (EB) Nr. 178/2002 19 straipsnį.

77. Atsižvelgdama į tai, kas pirmiau nurodyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad atsakovė pagrįstai nusprendė, jog tokia ieškovės patiekta produkcija nebuvo tinkama žmonių mitybai, o tai atitiko sutartyje, sudarytoje viešojo pirkimo būdu, įtvirtintą pagrindą vienašališkai nutraukti Sutarties dalį dėl skumbinės aliejuje konservų. Todėl teisėjų kolegija atmeta kaip nepagrįstą ieškovės kasacinio skundo argumentą, kad atsakovė neturėjo teisinio pagrindo vienašališkai nutraukti sutartį.
78. Teisėjų kolegija sutinka su teismų išvada, kad abi šalys netinkamai vykdė bendradarbiavimo pareigą, sprendžiant klausimą dėl produkcijos kokybės vertinimo. Tačiau, kaip pagrįstai nurodė apeliacinės instancijos teismas, nustačiusi esminio Sutarties pažeidimo sąlygas, atsakovė neturėjo teisinio pagrindo ginčo santykiuose su ieškove prioritetai teikti bendradarbiavimo pareigai, kadangi nustačius esminį sutarties pažeidimą, atsakovei kilo pareiga nutraukti viešojo pirkimo sutartį (VPĮ 91 straipsnis) būtent dėl šios sutarties pobūdžio (viešojo pirkimo būdu sudaryta sutartis).
79. Teisėjų kolegija, įvertinusi tai, kad sutartis sudaryta viešojo pirkimo būdu dėl maisto produkto (skumbinės aliejuje konservų) tiekimo, o sutartyje aiškiai apibrėžtas esminis sutarties pažeidimas, sudarantis pagrindą perkančiajai organizacijai vienašališkai nutraukti sutartį, daro išvadą, kad nagrinėjamu atveju taip pat neturėjo būti teikiamas prioritetas *favor contractus* principui, ypač atsižvelgiant į tai, kad sutartis sudaryta viešojo pirkimo būdu, o jos nutraukimo pasekmės reglamentuojamos ir imperatyvių VPĮ normų.
80. Taip pat kaip nepagrįstas atmestinas kasacinio skundo argumentas dėl teismų pareigos nagrinėjamu atveju *ex officio* spręsti restitucijos klausimą. Pažymėtina, kad restitucijos taikymas yra neatsiejamas nuo sandorio pripažinimo negaliojančiu, t. y. sandorio pripažinimas negaliojančiu yra būtinoji restitucijos taikymo sąlyga ([CK 1.80 straipsnio](#) 2 dalis, 6.145 straipsnio 1 dalis), tačiau šie du institutai, nors jie pirmiau įvardyti būdu ir susiję tarp savęs, yra savarankiški, *inter alia*, jų taikymas priklauso nuo skirtingų faktinių ir teisinių pagrindų (sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu, tačiau, kaip minėta, restitucija gali būti ir netaikoma, taip pat gali būti sprendžiama dėl kitokio restitucijos būdo nei restitucija natūra) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-86-969/2019](#), 39 punktas).
81. [CK 6.222 straipsnio](#) 1 dalyje reglamentuojama, kad kai sutartis nutraukta, *šalis gali reikalauti* grąžinti jai viską, ką ji yra perdavusi kitai šaliai vykdydama sutartį, jeigu ji tuo pat metu grąžina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavusi. Kai grąžinimas natūra neįmanomas ar šalis nepriimtinas dėl sutarties dalyko pasikeitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais, jeigu toks atlyginimas neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams.
82. Skirtingai nei sandorio negaliojimo atveju, teismui sprendžiant klausimą dėl sutarties nutraukimo teisėtumo įstatyme nenustatyta pareiga restitucijos pagal nutrauktą sutartį klausimą spręsti *ex officio*. Priešingai, civilinėje teisėje vyraujantis dispozityvumo principas lemia, kad tik šalis gali spręsti, ar reikalauti iš kitos sutarties šalies grąžinti viską, ką ji yra perdavusi vykdydama sutartį, dėl kurios nutraukimo teisėtumo sprendžiamas ginčas teisme.
83. Atsižvelgdama į nurodytą, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju teismas neturėjo pagrindo spręsti dėl restitucijos taikymo *ex officio*, kadangi byloje nebuvo sprendžiamas klausimas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu. Taip pat ieškovė pareikštu ieškiniu prašė tik pripažinti vienašališkai sutarties nutraukimą neteisėtu. Ji nepareikšė reikalavimo įpareigoti atsakovę grąžinti neišdalintą ginčo produkciją. Todėl teismams, vadovaujantis [CK 6.222 straipsnio](#) 1 dalimi, nekilo pareiga savo iniciatyva spręsti klausimo dėl atsakovei pagal nutrauktą sutartį perduotos ginčo produkcijos grąžinimo ieškovei.
84. Teisėjų kolegija taip pat konstatuoja nesant teisinio pagrindo pritarti trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ argumentams, kad nagrinėjamu atveju atsakovė būtų galėjusi nutraukti visą sutarties dalį dėl žuvies konservų, jei būtų įrodžiusi, jog *visi* žuvies konservai yra netinkami žmonių mitybai. Trečiasis asmuo pateiktame kasaciniame skunde iš esmės kvestionuoja teismų atliktą 7.5.2 punkto aiškinimą. Teisėjų kolegija šį kasacinio skundo argumentą pripažįsta teisiškai nepagrįstu.
85. Kasacinio teismo praktikoje sutarčių aiškinimo klausimu yra nurodyta, kad kai kyla šalių ginčas dėl konkrečios sutarties turinio, jos sąlygų, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas konkrečiu atveju reikšmingas aplinkybes. Sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu. Aiškinant sutartį, būtina vadovautis ir [CK 1.5](#) straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais. Tačiau toks sutarties aiškinimo būdas ne visada leidžia tiksliai įvertinti sutarties turinį ir nustatyti bendrą subjektyvią kontrahentų valią sukurti atitinkamus įsipareigojimus. Sutarties šalių ketinimus lemia kiekvienos iš šalių individualios savybės ir poreikiai, taigi šalių ketinimai gali nesutapti. Be to, kilus sutarties šalių ginčui, teisme gali nepavykti nustatyti tikrųjų šalių ketinimų, ypač jei sandorio šalys laikosi priešingų pozicijų, skirtingai interpretuoja sudarant sutartį buvusią jų valią ar ją iškreipia, nesutaria dėl sutarties tikslų ar turinio. Todėl tais atvejais, kai šalys skirtingai aiškina savo ketinimus pagal sutartį ir kai neįmanoma jų nustatyti taikant subjektyvių (šalių tikrųjų ketinimų) sutarties aiškinimo būdą, prioritetas teiktinas pažodiniam sutarties teksto aiškinimui (lingvistiniam aiškinimui), kaip objektyviausiai atspindinčiam tikrąją šalių valią dėl prisiimtų įsipareigojimų turinio. Subjektyvusis sutarties aiškinimo metodas ir teksto lingvistinis aiškinimas sudaro darnią sutarčių aiškinimo metodų sistemą, kuria remiantis nustatomas šalių valios turinys (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-130-695/2018](#) 23 punktą; 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-109-611/2019](#) 30, 31 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-100-823/2020](#) 29 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
86. Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju ieškovė ir atsakovė sudarė Sutartį ne dėl vieno konkretaus produkto, bet dėl didelio skaičiaus skirtingų produktų (griklių kruopų, baltojo cukraus, rapsų aliejaus, skumbinės aliejuje konservų ir konservuotų žemelių). Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad pirkimas buvo suskaidytas į 170 pirkimo dalių ir pirkimo sąlygose buvo nurodyta, jog dėl kiekvienos pirkimo dalies bus sudaroma atskira pirkimo sutartis, išskyrus atvejus, kai tas pats tiekėjas bus pripažintas kelių pirkimo dalių laimėtoju.
87. Atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, teisėjų kolegija neturi pagrindo nepritari ti teismų atliktam Sutarties 7.5.2 punkto aiškinimui, kad, nustačius esminį sutarties pažeidimą dėl tam tikros pirkimo dalies, dėl kurios galėjo būti sudaryta atskira viešojo pirkimo sutartis (šiuo atveju – dėl skumbinės aliejuje konservų pardavimo), sutartis dėl visos atitinkamos pirkimo dalies galėjo būti nutraukta. Trečiojo asmens UAB „Baltijos delikatesai“ pateiktas minėto Sutarties punkto aiškinimas, kad atsakovė turėjo teisę nutraukti tik tą sutarties dalį, dėl kurios nustatyti pristatytos produkcijos neatitiktumai, neatitinka minėtos Sutarties 7.5.2 punkto nuostatos, prieštarauja bendriesiems teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams, į kuriuos, be kita ko, privalo atsižvelgti aiškinant sutartį.

Dėl skolos už ginčo produkciją priteisimo

88. Ieškovė ir trečiasis asmuo UAB „Baltijos delikatesai“ taip pat nurodo, kad atsakovė privalo atsiskaityti už tą patiektą ginčo produkciją, kurios kokybės trūkumų nebuvo nustatyta. Teismai reikalavimą dėl skolos už ginčo produkciją priteisimo atmetė, motyvuodami tuo, kad atsakovė neturi pareigos atsiskaityti už visą ginčo produkciją dėl to, jog bylos nagrinėjimo metu buvo nustatyta aplinkybė, kad ieškovė kartu su

ginčo produkcija nepateikė visų pagal Sutartį reikalaujamų tyrimų protokolų.

89. Pagal Sutarties 4.3 punktą, agentūra (atsakovė) turi teisę sustabdyti mokėjimą, jei sąskaitoje faktūroje nurodytas sutarties numeris ar nurodyta neteisinga suma, ar *nepateikti Sutartyje reikalaujami dokumentai* (sąskaitos, kokybę patvirtinantys dokumentai, krovinio važtaraščiai ir kt.), ar sąskaita faktūra nepateikiama per „E.sąskaita“ portalą, kol tiekėjas (ieškovė) ištaisys trūkumus. Sutarties 4.4 punkte nustatyta, kad agentūra (atsakovė) nemoka tiekėjui (ieškovei) už pristatytus maisto produktus, kurie neatitinka kokybės reikalavimų, nurodytų Sutarties 1 priede.
90. Vis dėlto, sprendžiant dėl atsakovės pareigos atsiskaityti už pristatytą ginčo produkciją, kurios kokybės trūkumų nebuvo nustatyta, svarbus šios nutarties 89 punkte nurodytų Sutarties sąlygų turinys. Teisėjų kolegija pažymi, kad iš šių sąlygų nėra aišku, kokius kokybę patvirtinančius dokumentus ir kada privalėjo pateikti ieškovė. Šių sąlygų turinio priimtuose procesiniuose sprendimuose neatskleidė ir teismai, t. y. teismai nevertino ir neanalizavo, kokius konkrečius dokumentus ir kada pagal šią nuostatą ieškovė turėjo pateikti, nenagrinėjo ir nesiaiškino sutarties vykdymo aplinkybių dar iki ginčo kilimo. Taip pat teismai byloje teismai nenustatė, kiek partijų produkcijos atsakovei buvo pristatyta.
91. Teismams nenustačius Sutarties 4.3 punkto turinio ir neišsiaiškinus sutarties vykdymo mechanizmo, negalėjo būti sprendžiamas klausimas dėl atsakovės pareigos mokėti už visą pristatytą ginčo produkciją nebuvimo. Todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, egzistuoja teisinis pagrindas panaikinti žemesnės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis, kuriais nuspręsta dėl atsakovės pareigos atsiskaityti už ginčo produkciją nebuvimo, ir perduoti šią bylos dalį nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo dėl bylos esmės neatskleidimo ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 3 dalis, 360 straipsnis).
92. Teisėjų kolegija pažymi, kad nagrinėdamas šią bylos dalį iš naujo pirmosios instancijos teismas turi nustatyti, kokius dokumentus pagal sutartį turėjo pateikti ieškovė, kaip realiai buvo vykdoma sutartis, ar atsakovė ieškovės pristatyta produkciją dalindavo galutiniams vartotojams gavusi iš ieškovės kokybės reikalavimus patvirtinančius dokumentus. Teisėjų kolegijos vertinimu, šios faktinės aplinkybės nagrinėjamu atveju svarbios sprendžiant tiek dėl kokybės dokumentų svarbos vykdant sutartį, tiek dėl atsakovės pareigos atsiskaityti už ginčo produkciją, kurios trūkumų nebuvo nustatyta.
93. Kiti kasacinio skundo argumentai neturi teisinės reikšmės kasacinės bylos išnagrinėjimo rezultatui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.
94. Panaikinus pirmosios instancijos teismo sprendimo ir apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis dėl ieškovės reikalavimo priteisti skolą už pristatytą produkciją, atitinkamai naikintinos ir šių procesinių sprendimų dalys dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo. Šios išlaidos teismo turės būti paskirstytos atsižvelgiant į patenkinutą ir atmestų ieškinio reikalavimų proporciją bylos dalį dėl skolos priteisimo išnagrinėjus iš naujo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

95. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 14 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje kasaciniame teisme patirta 49,35 Eur tokio pobūdžio bylinėjimosi išlaidų ([CPK 79 straipsnis](#), 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis). Perdavus bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, šių ir kitų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui ([CPK 93 straipsnis](#)).

Dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo

96. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 5 d. nutartimi Nr. DOK-1251 buvo patenkinta ieškovės UAB „Grūstė“ prašymo dalis ir pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė – iki byla bus išnagrinėta kasacine tvarka, ieškovė UAB „Grūstė“ išbraukta iš Nepatikinų tiekėjų sąrašo.
97. [CPK 150 straipsnio](#) 2 dalyje nustatyta, kad, teismui atmetus ieškinį, laikinosios apsaugos priemonės, kurios buvo taikytos, paliekamos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo. Teismas laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo klausimą turi išspręsti sprendimu.
98. Šios nutarties 96 punkte nurodyta nutartimi laikinoji apsaugos priemonė byloje buvo pritaikyta dėl to, kad nepritaikius laikinosios apsaugos priemonės – iki byla bus išnagrinėta kasacine tvarka, neišbraukus ieškovės iš Nepatikinų tiekėjų sąrašo, ji galimai būtų eliminuojama iš vykdomų viešųjų pirkimų ir dėl to patirtų nuostolių dar kasaciniam teismui neišnagrinėjus bylos ir neperžiūrėjus skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties bei nepriėmus galutinio sprendimo dėl sutarties nutraukimo teisėtumo. Atsižvelgdama į tai, kad nagrinėjamu atveju laikinoji apsaugos priemonė buvo pritaikyta, iki bus priimtas teismo sprendimas dėl vienašalio sutarties nutraukimo teisėtumo, o apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis dėl vienašalio Sutarties dalies nutraukimo teisėtumo paliekama nepakeista, teisėjų kolegija nusprendžia, jog egzistuoja pagrindas panaikinti 2021 m. kovo 5 d. nutartimi Nr. DOK-1251 pritaikytas laikinasias apsaugos priemones.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 150 straipsnio 2 dalimi, 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. spalio 29 d. nutarties ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. liepos 20 d. sprendimo dalis dėl ieškovės reikalavimo priteisti skolą už pristatytą produkciją bei bylinėjimosi išlaidų paskirstymo ir bylą šiose dalyse perduoti Vilniaus apygardos teismui nagrinėti iš naujo.

Kitą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. spalio 29 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.

Panaikinti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 5 d. nutartimi Nr. DOK-1251 pritaikytą laikinąją apsaugos priemonę – iki byla bus išnagrinėta kasacine tvarka, išbraukti ieškovę UAB „Grūstė“ iš Nepatikinų tiekėjų sąrašo.

Nutarties kopiją išsiųsti Viešųjų pirkimų tarnybai.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gražina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė

Gediminas Sagatys

